

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Zapojení Čínské lidové republiky jako nového donora do systému rozvojové
spolupráce**

Petra Pintová

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Zapojení Čínské lidové republiky jako nového donora do systému
rozvojové spolupráce**

Petra Pintová

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci napsala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PhDr. Martině Ponižilové, Ph.D. za vstřícnost, trpělivost a odborné vedení práce, a také za cenné rady a věcné připomínky.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE	11
1.1 Noví donoři – terminologie	13
1.1.1 Klasifikace nových donorů.....	16
1.1.2 Zapojení nových donorů do systému rozvojové spolupráce.....	19
2 ETABLOVÁNÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY JAKO NOVÉHO DONORA V MEZINÁRODNÍM SYSTÉMU	23
2.1 Vývoj čínské rozvojové spolupráce	24
2.2 Navázání čínské rozvojové spolupráce na základě principů jiho-jihní kooperace a Pekingského konsenzu	27
2.2.1 Participace Číny v mezinárodních organizacích fungujících na bázi jiho-jihní spolupráce	31
2.3 Čínské motivace pro zapojení do rozvojové spolupráce.....	36
2.3.1 Ekonomické a obchodní motivace	36
2.3.2 Politické motivace.....	39
2.3.3 Motivace bezpečnosti v regionu	40
3 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČÍNY S VYBRANÝMI ZEMĚMI.....	43
3.1 Čínská oficiální rozvojová spolupráce	45
3.1.1 Čínská rozvojová spolupráce s Kubou.....	46
3.1.2 Čínská rozvojová spolupráce s Pobřežím slonoviny	48
3.1.3 Čínská rozvojová spolupráce s Etiopií.....	51
3.2 Čínská rozvojová spolupráce mimo ODA.....	55
3.2.1 Čínská rozvojová spolupráce s Ruskem.....	56

3.2.2	Čínská rozvojová spolupráce s Pákistánem	58
3.2.3	Čínská rozvojová spolupráce s Angolou.....	61
	ZÁVĚR.....	64
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
	RESUMÉ	81
	PŘÍLOHY	83

ÚVOD

Konec studené války přinesl do mezinárodního systému mnoho nových jevů a témat. Předkládaný text se zabývá v současnosti velmi rozebíranými fenomény, což jsou tzv. noví donoři. Na počátku 90. let 20. století nastala únava z navazování rozvojové spolupráce tradičních mocností. Státy, jako Velká Británie, Spojené státy a další, byly finančně vyčerpány ze studené války a již podporu rozvíjejícím se státům neposkytovaly. Západní blok zvítězil v boji proti Sovětskému svazu, a proto představitelé západních zemí usuzovali, že již není potřeba podporovat slabší země v mezinárodním systému. Rozvojová spolupráce za studené války byla totiž navazována hlavně ze strategických důvodů. Oba bloky si potřebovaly získat na svou stranu státy s výhodnou polohou, nerostnými surovinami nebo jinými přednostmi. Tyto země byly často nestálé a jejich spojení bylo z velké části podmíněno tím, která z velmocí poskytne více finančních prostředků.

Po konci studené války se uvolnil prostor pro rozvíjení aktivit a navazování vztahů tzv. nových donorů (*emerging donors*). Za nové donory můžeme považovat například Čínskou lidovou republiku, Indii, Brazílii, Jihoafrickou republiku, Indonésii, Mexiko, Thajsko a další. Jsou to státy, které ekonomicky prosperují a tím mohou rozšiřovat svůj vliv ve světě. Každá z těchto zemí se vyvíjela jiným tempem, takže není možné jednotně určit, jak dlouho tyto země ekonomicky rostly. Jedním z nástrojů zahraniční politiky a ekonomického růstu, který používají, je právě rozvojová pomoc. Tyto země ji, na rozdíl od tradičních donorů, staví na principech jiho-jihní spolupráce. Deklarují nedeterminování rozvojové spolupráce žádnými podmínkami, rovnost mezi oběma stranami spolupráce a neintervencování do vnitřních záležitostí ostatních zemí. Státy globálního Jihu kritizují globální Sever za to, že se jim příliš vměšují do jejich vnitřního fungování. Tento koncept je v současné době velice populární, jelikož rozvojová spolupráce je nástrojem zahraniční politiky nových,

ale i tradičních donorů. Slouží jim k naplnění jejich zahraničněpolitických cílů a zájmů. U tradičních mocností probíhá spolupráce za určitých podmínek, které jsou definované členskými státy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*). Nové, rozvíjející se mocnosti stanovují také své podmínky, které jsou však pro příjemce přijatelnější než podmínky tradičních dárců a netýkají se vnitropolitických záležitostí recipienta. Rozvojová spolupráce je v dnešní době velmi důležité téma kvůli zlepšení životní úrovně chudých států. Bohužel se ne vždy zaměřuje na nejchudší země světa, jako je např. Středoafriická republika, protože tyto země nemají strategický potenciál pro ostatní státy. Nejsou například bohaté na nerostné suroviny, o které je v dnešní době velký zájem, nebo nemají výhodnou polohu.

Tento text se zabývá případem Čínské lidové republiky. V dnešní době je Čína jedním z nejvýznamnějších hráčů na mezinárodní scéně, a proto je důležité se jí věnovat. Jedná se o aktuální a velmi diskutované téma v mezinárodním systému, které představuje velké možnosti pro výzkum, ale i problémy. ČLR je rychle rostoucí ekonomika, která potřebuje získávat nové trhy pro odbyt svých výrobků a také si zajistit energetickou bezpečnost. Nedeterminuje sice rozvojovou spolupráci žádnými podmínkami, které se týkají domácí politiky ostatních států, ale na oplátku za poskytnutí rozvojové pomoci od ostatních zemí očekává, že budou uznávat politiku jedné Číny. V posledních několika letech začala Čína uplatňovat nový politickomocenský nástroj zahraniční politiky, který se nazývá Nová Hedvábná stezka (*One Belt One Road, OBOR*). Tento projekt je rozdělen na dvě hlavní obchodní trasy. Jedna vede po souši skrze stejná místa jako středověká Hedvábná stezka a druhá vede po moři a propojuje přístavy z Jihočínského moře až na Blízký východ okolo Indického subkontinentu a nazývá se tzv. Šňůra perel (*String of pearls*). Tento projekt má Číně zajišťovat energetickou a vojenskou bezpečnost. Čínská lidová

republika pomáhá svým spojencům vybudovat infrastrukturu a zabezpečit oblast, která je pro ni důležitá, aby vše fungovalo bez problémů.

Rozvojová spolupráce je v současné době velmi rozšířené téma a díky tomu existuje velké množství zdrojů, ze kterých je možné čerpat. V poslední dekádě se také mezi autory začalo hojně rozšiřovat téma jiho-jihní spolupráce. Existuje i mnoho autorů, kteří kritizují nebo vysvětlují, proč pomoc globálního Severu není v dnešní době tak účinná. Příkladem je kniha od Williama Easterlyho *Břímě bílého muže* (2010) nebo od Paula Colliera *Miliarda nejchudších* (2007). V českém prostředí je také velké množství textů, které se tímto tématem zabývají, a je vidět i zřejmá tendence zvyšování počtu autorů, kteří se rozvojovou spoluprací v posledních několika letech zabývají. Pravděpodobně nejznámějším českým autorem, který se touto tematikou zabývá, je Ondřej Horký (2010). Stejně tak tomu je v případě Číny. V poslední době se jí zabývá velké množství autorů, zvláště pokud se jedná o čínsko-afriké vztahy, příkladem může být text Lindy Piknerové (2012) *Čínsko-afriké vztahy – od Washingtonského k Pekingskému konsenzu*.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda se charakter čínské rozvojové spolupráce shoduje s charakterem rozvojové spolupráce nových donorů. K prohloubení výzkumu jsem si stanovila čtyři výzkumné otázky: Jaký je institucionální rámec v čínské rozvojové spolupráci? Jaké jsou největší čínské recipientské země? Jaké jsou čínské motivace v rámci rozvojové spolupráce? Jakým způsobem Čína vykonává rozvojovou spolupráci? Zkoumané období jsem si stanovila od 90. let 20. století do roku 2014. Čína sice navazovala rozvojovou spolupráci již dříve, ale až od 90. let lze pozorovat aspekty nového donorství. Aktivnější zapojení ČLR bylo motivováno ziskem prestiže, nových spojenců a obchodních partnerů v mezinárodním systému. Zajišťuje si tím ekonomický a politický růst na mezinárodní scéně. Období je zakončeno rokem 2014 kvůli dostupnosti dat. Na konci roku 2017 byl dokončen výzkum

vědecké instituce AidData na vysoké škole William & Mary v USA. Tento výzkum však končí rokem 2014, protože množství dat, ze kterých výzkumníci vycházeli, bylo obrovské a trvalo jim tři roky, než dospěli k výsledkům, které bohužel nejsou naprosto přesné a kompletní právě kvůli čínské opatrnosti, co se týče poskytování vnitřních informací o státu. Nicméně ještě žádný výzkumný ústav neseskupil takové množství dat, které by jen přiblížilo nebo určilo, jaký celkový objem financí Čína poskytuje jako dárcce v rámci rozvojové spolupráce. Z tohoto důvodu se v mé práci budu opírat o data, která byla zveřejněna touto institucí, a práce bude směřována k tomu, aby bylo zkoumané období zakončené stejným rokem, to je 2014.

Práce je koncipována jako jednopřípadová studie, v rámci které budu používat zejména deskriptivněanalytický přístup k rozvojovým aktivitám Čínské lidové republiky. V úvodu je popsán cíl práce, ze kterého vychází několik výzkumných otázek, na něž je v závěru odpovídáno. První kapitola představuje teoretický rámec celé práce. Jsou zde rozebírány pojmy nový donor a různé alternativy k tomuto označení. Většina autorů nepoužívá jedno označení pro tuto kategorii států, protože je velmi složité je pojmenovat, aby název odpovídal skutečnosti. Převážně narážíme na pojem nový dárcce, znovu nastupující dárcce či non-DAC donor. Problémem však je, jak již bylo zmíněno, že některé státy již dříve navazovaly rozvojovou spolupráci s jinými zeměmi, a proto pojem noví donoři není přesný. S podobnými problémy se setkáváme skoro u všech označení těchto států. Dále jsou v této kapitole noví dárci rozděleni do několika kategorií podle Petera Kragelunda (2008) a Homiho Kharase (2006). V neposlední řadě je zde popsáno, jakým způsobem se noví donoři do rozvojové spolupráce zapojují.

Další kapitola je zaměřena již na samotný příklad navazování rozvojové spolupráce Čínskou lidovou republikou. Nejdříve je popisováno etablování a vývoj čínské rozvojové spolupráce od 90. let 20. století, přičemž je rovnou

vysvětleno institucionální zaštitění, jak tyto instituce vznikaly a jakým způsobem pomáhají v navazování rozvojové spolupráce. Dále je spolu s Pekingským konsenzem popisována i jiho-jížní kooperace, což slouží k lepšímu pochopení, proč Čína poskytuje finance na rozvoj a jaká kritéria jsou pro ni důležitá. Peking sice participuje na mnoha mezinárodních organizacích, nicméně v mé práci jsou důležitá jen ta uskupení, která spolupracují na bázi Jih-Jih. Další část je zaměřena na motivy čínské rozvojové spolupráce, proč je vůbec pomoc poskytována a co z toho Čína, jako aktér v mezinárodním prostředí, má za výhody.

Třetí kapitola je již zaměřená na konkrétní případy největších recipientských států. Tato kapitola je dále rozdělena na největší příjemce čisté oficiální rozvojové spolupráce (ODA, vysvětleno viz kapitola 1.1.2), což jsou Kuba, Pobřeží slonoviny a Etiopie, a dále na největší příjemce jiných oficiálních toků (OOF, vysvětleno viz kapitola 1.1.2), což jsou Rusko, Pákistán a Angola. Na těchto případech je demonstrováno, jakým způsobem Čína navazuje rozvojovou spolupráci a jaké projekty převážně financuje.

V závěru jsou pak představeny výsledky bádání a odpovědi na výzkumné otázky. Rozeberu zde, proč je Čína klasifikována jako nový donor, zda splňuje všechny charakteristiky, kterými jsou noví donoři typičtí, a v jakých případech se vymyká.

Práce se potýká se dvěma limity. Prvním je neznalost čínštiny, což do jisté míry znemožňuje přístup k primárním informacím, ale existuje značné množství zdrojů v anglickém a českém jazyce, proto mi neznalost čínštiny nebrání toto téma zkoumat dostatečně do hloubky. Druhým je, že ČLR není stát, který by veškeré informace o rozvojové spolupráci poskytoval transparentně, nicméně velké množství autorů se zabývá právě čínskou rozvojovou spoluprací, takže se opírám o jejich výzkum a získaná data.

U čínských jmen a názvů je v textu, pokud je to možné, používán ustálený přepis do češtiny. V ostatních případech je aplikovaný převod čínských znaků do latinky, který je nazýván *pinyin*. Je to koncept čínské hláskové abecedy. Čínština je velmi komplikovaný jazyk, který používá pro jeden znak jednu slabiku, a proto je těchto znaků obrovské množství. Existuje několik způsobů, jak přepsat čínštinu do latinky a *pinyin* je nejrozšířenějším z nich. Je oficiálně podporovaný vládami Čínské lidové republiky a Singapuru.

1 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Po druhé světové válce se zrodila myšlenka většího zapojení bohatších států na pomoc ostatním v mezinárodním prostředí. Jednorázová podpora od bohatších států chudším sice probíhala již v době kolonializmu, kdy mocnosti, jako Velká Británie nebo Francie, poskytovaly prostředky na rozvoj svých území, ale v 50. letech 20. století se dostalo téma rozvojové spolupráce do popředí globálních zájmů, protože se svět musel „vzpamatovat“ z války. V této době západní země začínají monitorovat dlouhodobé ekonomické a sociální problémy, které v rozvojových státech představují hrozbu nejen pro obyvatele žijící na tomto území, ale také pro sousední země. Rozvojová spolupráce se zaměřuje na zlepšování životních podmínek populace celého světa. Kvůli globálním nerovnostem se od 50. let 20. století začíná téma rozvojové pomoci čím dál tím více dostávat do povědomí aktérů v mezinárodním prostředí. Spolu s globalizací také přichází problémy s rozdělením politické a ekonomické moci v systému. Svět se začal stále více rozdělovat na globální Sever (Severní Amerika, Evropa, Austrálie a některé země východní Asie) a méně rozvinutý globální Jih (především africké státy, Latinská Amerika a státy jižní Asie) (Stojanov a kol. 2008).

V období studené války byla rozvojová pomoc stále častějším výzkumným i politickým tématem. V 50. a 60. letech se řešily hlavně otázky budování lepší infrastruktury a ekonomický růst. V tomto období probíhala snaha o transformaci chudších států na volný trh a masovou spotřebu. V 70. letech proběhla změna a teoretici, jako je Dudley Seers (1969), se začali zajímat o zapojení primárních lidských potřeb do rozvojové politiky. Seers (1969: 3) v dokumentu *The Meaning of Development* explicitně zmiňuje, že každý člověk potřebuje dostatečné množství jídla kvůli celkové životní úrovni. Další období bylo teoretiky označováno jako ztracená dekáda rozvoje (*lost decade for development*) (Esteva 1992: 12). Navzdory rozvoji asijských tygrů,

v mezinárodním prostředí panoval pesimismus z rozvojové pomoci, protože národy, kterým byla distribuována, pomoc chápaly jako selhání systému. S touto dekádou přichází i kritika rozvoje (viz např. Esteva 1992, Sidaway 2008), protože do 80. let byla pomoc poskytována západními aktéry. Zemím globálního Jihu bylo vnucováno ekonomické uspořádání, které bylo vhodné jen pro státy Západu. Kritika spočívala v tom, že rozvoj začal být chápán jako nástroj globálního Severu k dosažení moci. Někteří autoři, jako je James Sidaway (2008), upozorňovali na to, že západní aktéři jsou bezohlední k lokálním kulturám a vystavují je nátlaku modernizace. Dle Sidawaye (2008: 228) modernizační strategie mají od počátku století hlubší kořeny v amerických prototypch. Dochází také k velkému zadlužování států, protože nejvýznamnější mezinárodní dárce, například Světová banka (*World Bank*, WB) nebo Mezinárodní měnový fond (*International Monetary Fund*, IMF nebo MMF), půjčovaly peníze rozvojovým zemím bez ohledu na jejich předluženost. Příkladem může být Mexiko, které v roce 1982 vyhlásilo bankrot. S koncem studené války se na mezinárodní scéně začala objevovat nová témata. Na velký problém upozornila v roce 1987 Gro Harlem Bruntland (1987: passim) ve svém dokumentu *Naše společná budoucnost* (*Our Common Future*), kde poprvé upozornila na otázku životního prostředí, které se po studené válce stává velkým rozvojovým tématem. Dalšími důležitými tématy se stávají např. demokratizace, gender, odstranění extrémní chudoby a hladu nebo terorismus.

Jak bylo již zmíněno výše, hlavním poskytovatelem rozvojové pomoci od 50. let byly západní státy. Nicméně v 80. letech začali přicházet kritici, kteří vnímali rozvojovou pomoc jako mocenský nástroj Západu, což se stalo jedním z důvodů, proč došlo ke změně terminologie na mezinárodní scéně (Piknerová 2014: 62). V roce 1996 byl vydán dokument od Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD), který přijal model partnerství (*partnership*), což je velmi pozitivní změna v rámci rozvojové spolupráce. Tento koncept nebyl použit na poskytování

rozvojové pomoci státům globálního Jihu, ale snaží se je zapojit do procesu realizace projektů. Podporuje snahu o spolupráci, která pomůže rozvojovým zemím zvýšit jejich schopnost dělat věci pro sebe (OECD 1996: 13).

S měnící se povahou mezinárodního systému se v 90. letech 20. století začali více zapojovat noví aktéři, kteří byli na mocenském vzestupu, a jedním z nástrojů jejich emancipace bylo zapojení do rozvojové spolupráce vedle tradičních donorů, kteří jsou spojováni hlavně s OECD a členy Výboru pro rozvojovou pomoc (*Development Assistance Committee*, DAC). Rozvojové politiky nových mocností byly variantou, která částečně mohla nahradit západní přístup. Nejčastějším způsobem zapojení nových aktérů do mezinárodního systému byl koncept jiho-jihní spolupráce, který probíhá na bázi kooperace zemí globálního Jihu. Nové mocnosti, které se staly novými donory, jsou zastánci tohoto konceptu na mezinárodním poli (Piknerová 2014: 62).

1.1 Noví donoři – terminologie

Vymezení nových dárců v rámci rozvojové spolupráce je velmi složité. Rozdělení těchto donorů není založeno na jednotné definici, která by byla platná pro všechny případy. Nejčastěji používané pojmy *emerging donors* nebo *new donors*, které do českého jazyka můžeme přeložit jako *nastupující* nebo *noví dárci*, mohou podpořit zavádějící dojem, že navazování rozvojové spolupráce má nedávný původ. Zatímco některé země se poprvé zapojily do programu rozvojové spolupráce od 90. let 20. století, jiné mají významnou historii v navazování rozvojového partnerství již od 50. let 20. století. Historické kontexty a zkušenosti dárců, a často zároveň příjemců, mají i nadále silný odkaz, pokud jde o specifické ideologie vývoje a diskurs. Současná tvrzení a praktiky musí být chápány s ohledem na minulost. Pojmy *noví dárci* nebo *nastupující dárci*, které se většinou používají, jsou proto problematicky nehistorické (Mawdsley 2012a: 4).

Nastupující dárce se odvolávají na pojmy rozvíjející se trhy nebo nastupující ekonomiky (*emerging markets* nebo *emerging economies*). Jsou tak označovány země, které jsou sice rizikové, ale mají potenciál pro lukrativní investice (Becerra 2015). Ve spojení s těmito pojmy nejčastěji narážíme na tzv. země BRICS, zkratka zahrnuje Brazílii, Rusko, Indii, Čínskou lidovou republiku a Jihoafrickou republiku¹, nebo IBSA, zkratka zahrnuje Indii, Brazílii a Jihoafrickou republiku². Tyto státy jsou sice nejčastěji akcentovány s pojmem nastupující dárce, ale existuje celá řada dalších států, které s tímto konceptem můžeme pojit (viz kapitola 1.1.1).

Další možností, jak můžeme nazývat některé dárce v rámci rozvojové spolupráce, je *postkoloniální dárce* (*postcolonial donors*). Je to velmi přínosný termín, protože výslovně překonává dominantní geografické představy o tom, kdo poskytuje pomoc a narušuje představy, které vytvářejí globální Sever jako dárce a globální Jih jako příjemce (Kothari 2005, Sidaway 2012). Tento termín však není všeobecně přesný, protože některé státy, jako jsou Čínská lidová republika nebo Thajsko, nikdy nebyly kolonizovány. Navíc se zde setkáváme i s problémem, že pokud bychom hovořili o postkoloniálních dárcích, museli bychom do této kategorie zahrnout i Irsko, případně Austrálii, Nový Zéland a Spojené státy (Gilmartin – Berg 2007: 122, Mawdsley 2012a: 5).

Dalším autorem, který hovoří o specifickém typu donorství, je Moisés Naím (2009), který ve svém článku *Rogue Aid* identifikuje některé dárce v rámci rozvojové spolupráce jako *rogue donors*. Tento název se do českého jazyka překládá velmi těžko, můžeme ho přeložit jako „darebný“ nebo „nepoctivý“ dárce. Dle Naíma (2009) je úsilí těchto poskytovatelů motivováno snahou prosazovat své národní zájmy, rozvíjet ideologickou agendu nebo získávat

---

¹ Tyto státy společně vytvořily země BRICS na popud zaměstnance společnosti Goldman Sachs, který v roce 2001 oznámil potenciál z hlediska nových investičních možností u těchto zemí (Kragelund 2011: 586).

² V roce 2003 bylo zformováno Fórum pro dialog mezi Indií, Brazílií a Jihoafrickou republikou (IBSA), které vyjadřovalo zájem globálního Jihu vymezovat se vůči „globálnímu vládnutí“ (Kragelund 2011: 586).

finance z projektů, které mají pomáhat jiným státům. Podle něj se dárci v rámci rozvojové spolupráce vůbec nezajímají o to, jak žijí lidé v zemi, do které jsou posílané prostředky, ale zajímají se jen o to, jak to bude prospěšné pro ně samotné, jako příklad nepoctivého donora uvádí Čínskou lidovou republiku.

Některé státy, které jsou označovány jako nastupující dárci nebo noví dárci, ve skutečnosti poskytovaly rozvojovou pomoc již od 50. let 20. století (viz výše). Mají poměrně velké zkušenosti s poskytováním pomoci a dlouholeté navázané bilaterální vztahy s recipientskými státy. Je tedy velmi těžké tyto státy vnímat jako „nové“ poskytovatele, proto někteří autoři, např. Manning (2006), Mawdsley (2012b) nebo Kragelund (2011), používají také název *re-emerging donors*, *re-emerging of non-traditional donors* nebo *re-emerging on the development* neboli znovu nastupující dárci či znovu nastupující poskytovatelé rozvoje. Tyto státy již během studené války poskytovaly určitou rozvojovou pomoc, ale musely se zároveň vypořádat se svými vnitropolitickými problémy. Většina z těchto znovu nastupujících dárců začíná navazovat rozvojovou asistenci v 90. letech 20. století. Příkladem donorů mohou být arabské státy, které převážně v 70. letech poskytovaly pomoc kvůli ropným šokům³, Čínská lidová republika⁴ nebo Sovětský svaz, který se po rozpadu transformoval na Ruskou federaci.

Populární alternativou ke všem výše zmíněným termínům se také stal protiklad k tradičním donorům, kteří jsou spojováni s organizací OECD a jejím výborem DAC. Například Ngairé Woods (2008: 1205) termín nastupující dárci používá jako kontrast ke členským státům OECD/DAC, které označuje jako

---

³ Dárci z Blízkého východu rychle vytvořili své programy v návaznosti na první ropný šok z roku 1974. Byl zřízen Mezinárodního fondu pro zemědělství Rozvoj na tripartitním modelu financování, přičemž dárci z Blízkého východu měli podobný podíl jako členové DAC. Arabské a OPEC fondy se staly velmi významnými zdroji financí. V roce 1978 země OPEC představovaly 30 % veškeré podpory na celém světě. Po ropném šoku v roce 1979 a po 1. válce v Perském zálivu došlo k oslabení růstu, dárci OPEC a z Blízkého východu se stali méně významnými zdroji pomoci (Manning 2006: 373).

⁴ ČLR vytvořila program pomoc Afriky, který vznikl již v 50. letech 20. století

established donors. Dále zdůrazňuje, že označení noví donoři nejsou ve skutečnosti „noví“ poskytovatelé pomoci, protože se již v minulosti aktivně podíleli na rozvojové spolupráci. Další autoři, jako například Manning (2006), Kragelund (2010), Harmer a Cotterrell (2005), Mawdsley (2012b) nebo Smith (2011), používají termín *non-DAC donors*. Zahrnují do tohoto termínu všechny státy, které nejsou ve výboru OECD/DAC. Dále Peter Kragelund (2011: *passim*) ve své publikaci *Back to BASICS? The Rejuvenation of Non-traditional Donors' Development Cooperation with Africa* používá rozšířenější pojem *non-traditional donors*.

Každý teoretik sice vymezuje nové donory rozvojové spolupráce jinak, nicméně tyto koncepty se vzájemně nevylučují. To znamená, že je možné je kombinovat. Například v dokumentech Světové banky (viz Aid Architecture 2008: viii) jsou používány termíny non-DAC donoři, nastupující donoři nebo noví donoři ve vzájemném souladu.

1.1.1 Klasifikace nových donorů

Označení nových dárců v rámci rozvojové spolupráce mimo OECD/DAC skrývá další úskalí. Tato skupina je velmi rozsáhlá a nekonzistentní, takže je třeba hledat další rozdělení pro co nejpřesnější zařazení těchto aktérů do mezinárodního systému. Pro mou práci jsem si zvolila členění od dvou teoretiků, prvním je Homi Kharas (2006: *passim*), který rozděluje nové donory na nové bilaterální donory z Jihu (*new bilateral donors from the South*) a soukromé organizace (*private organization*). Dělení od Kharase jsem zvolila, protože čínská rozvojová asistence je velmi často podmíněna zapojením soukromých firem a organizací do rozvojových projektů. Další rozdělení jsem zvolila od Petera Kragelunda (2008: *passim*), který člení nové donory do čtyř kategorií. Kragelund (2008) na rozdíl od Kharase (2006) dělí státy podle účasti v OECD a v Evropské unii a nezmiňuje žádné organizace. Kombinace těchto

dvou přístupů tedy zahrnuje jak jedince, tak i seskupení nejrozličnějších aktérů, které můžeme pokládat za nové donory.

Jak bylo již zmíněno, Homi Kharas (2006: 6–8)⁵ ve své publikaci *The New Reality of Aid* rozděluje nové donory na nové bilaterální dárce z Jihu a soukromé dárce. Dle Kharase (2006: 6) poskytování pomoci chudým zemím již není záležitostí jen bohatých států. Přechodové ekonomiky a země se středními příjmy nyní chudým zemím také poskytují pomoc. Mezi nové donory, kteří spolupracují s recipientskými státy především na bilaterální úrovni, patří například Thajsko, Brazílie, Turecko, Indie a Saúdská Arábie. Na rozdíl od tradičních dárců poskytují noví bilaterální dárce jen málo pomoci ve formě úlev z dluhů a technické spolupráce. Z toho vyplývá, že větší část podpory je poskytnuta ve formě investic do projektů a programů v rozvojových státech, jako jsou například infrastrukturní projekty nebo úvěry s nízkými úroky. Noví donoři tedy poskytují více půjčky než oficiální rozvojovou spolupráci (*official development assistance*, ODA, viz kapitola 1.1.2).

V posledních letech se také začal do rozvojové spolupráce zapojovat soukromý sektor. Homi Kharas (2006: 6, 9) na tuto skutečnost upozorňuje. Dle něj soukromé organizace zahrnují širokou škálu aktérů včetně desetitisíc filantropických nadací, desítek tisíc nevládních organizací (NGO's) a komunitních organizací. Tyto organizace zprostředkovávají zdroje přímo od bohatých osob v bohatých státech k rozvojovým aktivitám v chudých zemích. Rozvojové prostředí se také změnilo díky dalším finančním tokům ze soukromého sektoru. V současné době jsou velmi rozšířené přímé zahraniční investice, kapitál soukromého portfolia, soukromé bankovní úvěry, emisní dluhopisy a remitence. Rozsah soukromých neziskových organizací se rychle rozšiřuje a statistiky o celosvětovém počtu nevládních organizací jsou notoricky neúplné.

---

⁵ Je nutné zmínit, že teorie z textu je sice neustále platná, nicméně data, která Kharas používá, jsou již před deset let stará. Je tedy zřejmé, že nelze podložit jeho tvrzení daty z jeho publikace.

Peter Kragelund (2008: 559) rozděluje nečlenské státy OECD/DAC do čtyř kategorií podle členství v Evropské unii a OECD mimo výbor DAC. První kategorie obsahuje země, které jsou členy OECD a jsou také v EU. Autor hovoří o čtyřech státech (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko)⁶, nicméně tyto země se již staly členy výboru DAC a byly nahrazeny pouze dvěma zeměmi – jde o Estonsko a Lotyšsko. Tyto státy za studené války byly součástí východního bloku, takže jejich rozvojová pomoc byla řízena Sovětským svazem. Zkušenosti Estonska a Lotyšska po roce 1989 byly převážně z pohledu příjemců pomoci. Navazování rozvojové spolupráce těchto států probíhá skoro výhradně prostřednictvím Evropské komise (finanční závazky vůči EU jsou zakotveny v jejich závazcích vůči systému). Podpora stále zůstává velmi malým podílem na vnitrostátních výdajích těchto zemí.

Druhou kategorií tvoří členové OECD, kteří však nejsou v Evropské unii. Druhá skupina je více heterogenní než první, skládá se z různých států světa jako je Turecko, Mexiko, Chile či Izrael. Bez ohledu na tuto zjevnou rozmanitost je poji společné cíle, ke kterým jsou zavázáni s ohledem na členství v OECD, a to pomoci rozvojovým zemím v plnění rozvojových cílů tisíciletí.⁷ Ne všichni dárci ve druhé skupině vyjadřují svou formu pomoci explicitně. Poskytování pomoci je u těchto zemí prováděno spíše formou dotací, půjček a smíšených úvěrů (Kragelund 2008: 560–561).

Třetí skupinou jsou podle Kragelunda (2008: 562) členské státy EU a zároveň nečlenové OECD. Jsou to Kypr, Bulharsko, Rumunsko, Malta, Chorvatsko a Litva⁸. Rozdíl mezi státy v této skupině spočívá v tom, že Kypr a Malta jsou novými poskytovateli pomoci, naproti tomu Bulharsko a Rumunsko, jako členové Rady pro vzájemnou hospodářskou pomoc, byli velmi aktivními

⁶ Dokument vyšel v roce 2008, takže kategorie neustále existují, nicméně státy se zde obměnily.

⁷ V roce 2000 se v Miléniové deklaraci zavázalo tehdy všech 191 členských států Organizace spojených národů splnit do roku 2015 osm konkrétních cílů rozvoje. Na Rozvojové cíle tisíciletí naváže po roce 2015 17 Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) (OSN nedatováno).

⁸ Litva je na seznamu kandidujících států do OECD. Přístupová jednání zahájila v červnu 2015 a rozhodnutí se očekává v červnu 2018 (Ministerstvo zahraničních věcí 2017).

dárci během studené války. Jako nečlenové OECD sice nemají žádné závazky k této organizaci, nicméně jako členské státy EU jsou povinni vykazovat činnost, která je Evropskou unií monitorována.

Poslední kategorie je tvořena zbytkem donorů, kteří nejsou ve výboru DAC ani v OECD a také nejsou členskými státy EU. Skupina zahrnuje latinskoamerické dárcce jako je Venezuela, Brazílie nebo Kuba, dárcce z Blízkého východu jako je Kuvajt, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty (SAE), dále dárcce z Asie jako je Čína, Indie, Tchaj-wan a Thajsko a státy jako je Rusko a Jižní Afrika. Za účelem lepšího chápání dárců mimo DAC Kragelund (2008: 565) rozdělil tuto skupinu do dvou odlišných podskupin. Většina zemí z první podskupiny (Venezuela, Kuvajt, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a další) jsou dárci od šedesátých let, jsou členy multilaterálních rozvojových organizací a jsou sjednoceni svým společným členstvím v Organizaci zemí vyvážejících ropu (OPEC). Členové druhé podskupiny (Čína, Indie, Tchaj-wan, Thajsko, Rusko, Jihoafrická republika a další) nejsou sjednoceni. Spíše se tato podskupina skládá ze všech dárců, kteří nejsou zařazeni do žádné jiné skupiny. Patří sem mimo jiné hlavně Čína a Indie, protože jejich potenciální hospodářský a politický vliv je obrovský.

V dělení obou výše zmíněných autorů vidím velký přínos. Příklady jsou sice zastaralé, nicméně samotné teorie velmi pomohly k zařazení Čínské lidové republiky do systému poskytování rozvojové pomoci. Pro lepší orientaci v Kragelundových (2008) kategoriích byla vytvořena příloha č. 1.

1.1.2 Zapojení nových donorů do systému rozvojové spolupráce

Zapojení nových donorů do rozvojové spolupráce je velmi významné téma, protože země globálního Jihu mají vidinu toho, že pokud zvýší prostředky na spolupráci, vymaní se tak z moci států globálního Severu. Je třeba zdůraznit,

že většina nových donorů v minulosti představovala příjemce rozvojové spolupráce a někteří jimi dodnes jsou. Prostředky a forma poskytování pomoci jsou velmi odlišné od tradičních donorů, a proto je nutné pro mou práci se na tyto rozdílly zaměřit. Tradiční dárci, kteří se sdružují ve výboru OECD/DAC, musí dodržovat určitá pravidla, která tato organizace nastavila. Pomoc poskytovaná touto organizací je nazývána Oficiální rozvojová spolupráce (*Official Development Assistance*, ODA). OECD (OECD nedatováno) jí definuje jako státní podporu určenou na hospodářský rozvoj a prosperitu rozvojových zemí. Po vstupu do tohoto orgánu musí státy dodržovat podmínky, které jsou stanovené. Mezi ně patří, že poskytnuté úvěry a půjčky nesmí být použity na vojenské účely, dále podpora může být poskytována bilaterálně od dárce k příjemci nebo prostřednictvím multilaterální rozvojové agentury, jako je OSN nebo Světová banka, podpora zahrnuje granty, „měkké“ půjčky (pokud je grantový prvek nejméně 25 % z celkového počtu) a poskytování technické pomoci. OECD vede seznam rozvojových zemí a pouze pomoc těmto státům se považuje za ODA.

Ostatní prostředky, které jsou poskytovány donory, se nazývají jiné oficiální toky (*other official flows*, OOF). Jsou definovány OECD/DAC (OECD iLIBRARY nedatováno) jako oficiální transakce v sektoru, které nesplňují kritéria oficiální rozvojové pomoci (ODA). OOF zahrnují granty rozvojovým zemím pro reprezentativní nebo v podstatě komerční účely, oficiální bilaterální transakce určené k podpoře rozvoje, ale s prvkem grantu nižší než 25 %, oficiální bilaterální transakce, bez ohledu na jejich dotační prvek, které jsou primárně zaměřené na vývoz. Do této kategorie patří, podle definice, také vývozní úvěry poskytnuté přímo příjemci, oficiální agenturou nebo institucí, nově nabyté cenné papíry vydávané multilaterálními rozvojovými bankami za tržních podmínek vládami a centrálními měnovými institucemi, dotace (granty) soukromému sektoru ke zmírnění úvěrů rozvojovým zemím a fondy na podporu soukromých investic.

Zatímco země výboru DAC mají jasně stanovená pravidla hry, ostatní donoři se v podstatě mohou řídit svými vlastními zásadami. Pro nové dárcy všeobecně platí několik rysů, které mají společné. První znak, který je pojí, je nepodmiňování rozvojové spolupráce politickými podmínkami. Toto pravidlo je dodržováno kvůli tomu, že se noví donoři snaží uznávat suverenitu každého státu. Snaží se nevměšovat do vnitropolitické situace státu, čímž chtějí ukázat rovnost mezi oběma aktéry. Pro Západní aktéry je nepodmiňování nepřijatelné, například v 80. letech byl přijat Washingtonský konsenzus, který určoval, že prostředky na rozvojovou spolupráci budou poskytnuty jen těm státům, které přijmou podmínky neoliberální ekonomiky, a tím zásady volného trhu. Nevmešování se do vnitřních záležitostí států je výhodné hlavně pro ty země, které mají dlouhodobý problém s porušováním lidských práv⁹, protože tradiční dárci jim rozvojovou spolupráci nechtějí poskytovat (Piknerová – Doljaková 2014: 23). Všeobecně známým faktem však je, že noví donoři v rámci rozvojové spolupráce sledují své zájmy, takže svou pomoc také podmiňují. Tyto podmínky jsou však pro rozvíjející se státy přijatelnější. Typickým příkladem státu, který podmiňuje svou pomoc, je Čína, která od příjemců požaduje, aby uznávali politiku jedné Číny. Pro příjemce je to přijatelnější, než aby se jim poskytovatel vměšoval do vnitrostátních záležitostí.

Druhým znakem je, že noví donoři neposkytují spolehlivé záznamy a chybí jim přesné finanční údaje o příspěvcích na rozvojovou spolupráci. Poskytované prostředky zpravidla nejsou přerozdělovány jednou institucí, jako je rozvojová agentura, a je tedy velmi složité dohledat, na jaké odvětví finanční prostředky byly vynaloženy (Robledo 2015).

Dalším společným charakteristickým rysem je, že se noví donoři soustředí na sousední země a na region, ve kterém se nachází. Prvním faktorem je geografická blízkost. Některé státy nemají tolik prostředků, aby svou

---

⁹ Typickými státy, ve kterých jsou porušována lidská práva, jsou Súdán nebo Demokratická republika Kongo (Piknerová – Doljaková 2014: 23).

rozvojovou pomoc poskytovaly zemím na druhém konci světa. Druhým faktorem je, že se státy v mezinárodním prostředí snaží zajistit svou bezpečnost. V případě, že je sousedící stát na pokraji kolapsu, není tato situace bezpečná. K tomu, aby stát mohl ekonomicky i bezpečnostně prosperovat, musí být i jeho okolí stabilizované. Nehledě na to, většina nových donorů si i ve svém regionu navazováním rozvojové spolupráce získává určitou prestiž. Mnoho nových donorů se ve svém regionu musí potýkat s nestabilním státem na rozdíl od tradičních donorů, kteří se skoro všichni nachází ve stabilním prostředí, tím pádem mohou poskytovat pomoc v odlehlejších oblastech světa (Mawdsley 2012b).

Čtvrtým znakem je, že noví donoři, na rozdíl od těch tradičních, nemají určenou jednoznačnou definici rozvojové spolupráce. Tento fakt ukazuje, že do rozvojové spolupráce mohou zahrnovat i náklady, které ODA neuznává jako prostředky na rozvoj. Příkladem může být financování nebo dodávání zbraní vládám v rozpadajících se státech. Je tedy velmi těžké vypočítat celkově vynakládané finance na rozvojovou spolupráci.

Posledním společným rysem je trilaterální forma spolupráce. Jedná se o mezistupeň spolupráce mezi dárce a příjemcem. Noví donoři v tomto případě hrají roli prostředníka mezi dárce z globálního Severu, kteří jsou poskytovatelé pomoci, a příjemci z globálního Jihu. Tato spolupráce je pro všechny strany prospěšná. Noví donoři tímto způsobem zvyšují svoji mezinárodní prestiž a upevňují si své místo v regionu. Trilaterální spolupráce je prospěšná také pro tradiční donory, protože může fungovat efektivněji, než kdyby probíhala jen mezi dárce a příjemcem (Piknerová 2014: 69).

2 ETABLOVÁNÍ ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY JAKO NOVÉHO DONORA V MEZINÁRODNÍM SYSTÉMU

Čínský ekonomický růst je největším předmětem pozornosti v posledních několika letech, s čímž souvisí i téma rozvojové spolupráce. V poslední době vyvolává poskytování čínské pomoci velký rozkol na mezinárodní scéně. Čína je největší donor mimo OECD/DAC, což vyvolává obavy, zda systém poskytování čínské pomoci nenahradí tradiční dárcovství. Debaty o vzestupu Číny a obavy z extrémně rychlé a často chaotické industrializace nejlidnatější země na světě staví tento stát do rozporu se zbytkem světa. Zároveň čínský růst podněcuje diskuze o tom, zda pomoc funguje či nikoliv (Gu – Humphrey – Messner 2007: 1). Mnoho pozorovatelů v oblasti mezinárodních vztahů Čínu dlouhou dobu nevidělo jako významného globálního hráče, který by mohl vážně zpochybnit architekturu světového vládnutí, které jednoznačně ovládaly západní státy. Zbigniew Brzezinski (2004: *passim*) argumentoval, že Čína je stále rozvíjející se zemí, a proto není pro Spojené státy vážnou výzvou. Jedním z kritiků čínského růstu byl Gerald Segal (1999), který v článku *Does China Matter?* velmi kritizoval nadhodnocenost čínského trhu, síly a zdroje myšlenek. Vyjádřil se, že Čína bude v nejlepším případě druhořadou střední mocností (*sekond-rank middle power*) a prohlásil zde, že Čína disponuje pouze „teoretickou mocí“. Nacházíme se v době necelých 20 let po napsání tohoto článku a situace je naprosto odlišná. Čína v dnešní době disponuje tak velkou ekonomickou silou, že o ní rozhodně nemůžeme říci, že je druhořadou střední mocností.

Negativní přístup globálního Severu však vyrovnává nadšení globálního Jihu. Čínské praktiky představují významnou výzvu vůči normám upravující zahraniční pomoc a rozvojové financování tradičních dárců. Probíhá také nadšení v rozvojových státech ze vzestupu nového partnera pro rozvoj a naznačují (viz např. Gu – Humphrey – Messner 2007: 1), že by Čína mohla

poskytnout nový pákový efekt zemím, které čelí podmíněné pomoci od tradičních dárců. Vzestup Číny představuje v tzv. globální architektuře pomoci velkou výzvu kvůli pravidlům a normám, které jsou naprosto odlišné od norem západních zemí.

2.1 Vývoj čínské rozvojové spolupráce

Navzdory tomu, že je Čína označována jako *nový* dárcce, program zahraniční pomoci probíhá již od 50. let 20. století. Prvním příjemcem čínské rozvojové spolupráce byl Egypt v roce 1956, kdy získal pomoc v hodnotě 4,7 milionu dolarů (Fuchs 2017: 17). V mé práci se však zaměřím na období od konce studené války, kdy Čína po protestech na náměstí Nebeského klidu v roce 1989 aktivně usilovala o diplomatickou podporu v rozvojovém světě. Vyplývá z toho tedy, že aktivity navazování spolupráce v rámci rozvoje byly založeny na politických motivech. V 90. letech 20. století Čína přijala řadu opatření v průběhu přechodu od plánované ekonomiky k socialistickému tržnímu hospodářství a vytvořila reformy mechanismů zahraniční pomoci, přičemž se zaměřila na diverzifikaci zdrojů a prostředků financování (English.gov.cn 2011).

V roce 1993 byl čínskou vládou zřízen *Fond zahraniční pomoci* pro společné podniky a projekty na spolupráci, které zahrnovaly částečně bezúročné půjčky poskytované Čínou rozvojovým zemím. Fond byl využíván hlavně na podporu čínských malých a středních podniků nebo ve spolupráci s přijímajícími zeměmi ve výrobních a provozních sférách. Čínská rozvojová spolupráce je založena na třech institucích. V roce 1994 byla zřízena Exportní a importní čínská banka (*Eximbank*). Cílem bylo lepší umožnění vládě přímo financovat rozvojové cíle při přechodu na tržní ekonomiku (Bräutigam – Hopkins 2012: 3). V tom samém roce byla dále založena Čínská rozvojová banka (*China Development Bank, CDB*) a třetí institucí, která slouží k rozdělování financí

v rámci rozvojové spolupráce, je Čínský rozvojový fond Afriky (*China Africa Development Fund*), který vznikl v roce 2006 a od počátku je součástí CDB. Technickou a finanční podporu dále poskytují společnosti, jako jsou čínské národní zámořské ropné společnosti, čínské národní chemické společnosti a čínské petrochemické společnosti. Další formální řídicí strukturou je ministerstvo obchodu, které je zodpovědné Čínské státní radě a konečně Stálému výboru politického úřadu Komunistické strany, vrcholu rozhodovací moci v Číně. Většina těchto struktur zůstává neznámá, včetně přesné úlohy velkých státních podniků při plánování, rozhodování a fungování čínských rozvojových programů, jakož i nezávislé fungování CDB při poskytování pomoci a poradní role ministerstva obrany (Wolf – Wang – Warner 2013: xii) (viz Příloha č. 3).

Přelomovým rokem v navazování čínské rozvojové spolupráce se stal rok 1995, kdy byla iniciována reforma systému, která obnovila systém rozvojové spolupráce. Čína začala poskytovat střední a dlouhodobé půjčky s nízkou úrokovou sazbou jiným rozvojovým zemím, účinně rozšiřovala zdroje financování zahraniční pomoci a stále více se řídila svými obchodními zájmy. Stále větší důraz v čínské rozvojové spolupráci byl kladen na zaškolování odborníků z recipientských zemí a zvyšování odborné pomoci. Úředníci z příjmových zemí se stali důležitou součástí rozvoje lidských zdrojů mezi Čínou a rozvojovými státy.

V době Asijské krize (1997–1998) se Čína zachovala jako zodpovědný vůdce, a tím si nejen ve svém regionu zajistila dobrou image a pověst odpovědné mocnosti. Během krize čínská vláda jednala zodpovědně a nedevalvovala svou měnu, nabídla pomocné balíčky a úvěry s nízkým úrokem několika státům v jihovýchodní Asii. Tato opatření byla oceněna nejen v regionu, ale i v kontrastu s diktátorským postojem MMF a mezinárodních věřitelů (Shambaugh 2004: 68). V roce 2000 bylo zřízeno Fórum k čínsko-afričské spolupráci (*Forum of China-*

Africa Cooperation, FOCAC), které se stalo důležitou platformou pro dialog se spřátelenými africkými zeměmi a účinným mechanismem pro spolupráci za nových podmínek. Prostřednictvím reformy Čína rozšířila svou zahraniční pomoc, která se stávala čím dál tím účinnější (English.gov.cn 2011).

Na počátku 21. století, obzvláště od roku 2004, se finanční zdroje na čínskou zahraniční pomoc rychle zvýšily, protože probíhal velmi rychlý a udržitelný hospodářský růst. Od roku 2004 do roku 2009 se prostředky na rozvojovou spolupráci zvýšily o 29,4 % (English.gov.cn 2011). Kromě tradičních bilaterálních kanálů se Čína také začala angažovat na mezinárodní a regionální úrovni. Vláda oznamovala participace na mezinárodních a regionálních konferencích jako je například setkání OSN na vysoké úrovni o financování rozvoje (*UN High-Level Meeting on Financing for Development*), setkání OSN na vysoké úrovni o rozvojových cílech tisíciletí (*UN High-Level Meeting on the Millennium Development Goals*) nebo fórum o hospodářském a obchodním partnerství mezi Čínou a ASEAN (*China-ASEAN Leaders Meeting*).

Ministerstvo financí zveřejňuje své roční rozpočty a výdaje od roku 2003 a dělí je do několika kategorií, které se v průběhu let neustále vyvíjí. Skupina zahrnující rozvojovou spolupráci zůstala téměř nezměněná. „Zahraněční pomoc“ jako rozpočtová kategorie existovala od roku 2003. Od té doby je národní rozpočet Číny veřejně dostupný online. V té době existovaly jen dvě skupiny pro rozvojovou spolupráci, první byla *Zahraněční pomoc* a druhá *Výdaje na zahraniční věci*. První kategorie zahrnovala kompletní projekty, zboží a materiály, technickou spolupráci a lékařské týmy. Druhá kategorie se týkala řízení zahraničních záležitostí, příspěvků do mezinárodních organizací, splátek zahraničních majetkových nákladů a venkovských nákladů. V roce 2008 byla kategorie *Výdaje na zahraniční věci* nahrazena a rozšířena na *Náklady zahraničních agentur* a *Příspěvky mezinárodních organizací*. V roce 2013 byla

přidána kategorie *Zahraniční záležitosti – různé*, především na podporu multilaterálního a bilaterálního výzkumu a výměny znalostí o politice. V roce 2015 se zahraniční spolupráce a výměna znalostí staly samostatnou kategorií. Skupina *různé* se nevykazuje důsledně každý rok, takže existuje předpoklad, že nezúčtované částky lze najít v právě v této kategorii (China-Africa Research Initiative 2017).

V dnešní době je Čína největším donorem v rámci rozvojové spolupráce mimo OECD/DAC. Problémem je, že její pomoc není rozdělována podle podmínek ODA a celkově je velmi netransparentní, takže je velmi těžké zjistit, kolik finančních a jiných prostředků vlastně na rozvojovou pomoc poskytuje. Charakter pomoci je založen na principech jiho-jihní spolupráce, která bude popsána v další podkapitole.

2.2 Navázání čínské rozvojové spolupráce na základě principů jiho-jihní kooperace a Pekingského konsenzu

Na rozdíl od Latinské Ameriky a Afriky, která se řídila doporučeními finančních institucí, jako jsou Mezinárodní měnový fond a Světová banka, si Čína zvolila vlastní cestu ke zvýšení svého sociálního a hospodářského rozvoje. Zaměřila své úsilí na *politiku otevřených dveří* a zvyšování státní kontroly se souborem zásad, které založily čínskou socialistickou tržní ekonomiku. V západních percepcích se zdá, že tento politický vzorec je sám o sobě v rozporu, ale pro Čínu to tak není. Dokonce i současný vůdce¹⁰ Si Ťin-pching vysvětluje (cit. dle Contipelli – Picciau 2015: 92) čínský způsob vlády tím, že každý národ si musí najít politický model, který odpovídá jeho sociálním a kulturním očekáváním.

---

¹⁰Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Číny

Čínská vláda, vzhledem ke svému specifickému pohledu na rozvojovou spolupráci, vytvořila strategii, která je kontrastem k myšlení tradičních donorů, neboli Pekingský konsenzus¹¹, který slouží jako protiklad k Washingtonskému konsenzu¹². Tento čínský model rozvojové spolupráce a forma vztahů, kterou uplatňuje, vznikla na základě principů jiho-jihní spolupráce. Prostřednictvím Pekingského konsenzu, založeného na inovacích, diverzifikaci a sebeurčení, se čínská zahraniční politika dokázala stát alternativním a nezbytným partnerem pro rozvojové a méně rozvinuté země a snaží se tak posílit ekonomický vliv v rámci světového obchodu (Contipelli – Picciau 2015: 90).

Čínské angažmá v rozvíjejících se státech je založeno na dlouhé tradici, která sahá až do 50. let 20. století. V roce 1955 se ČLR zapojila do konference v Bandungu, kde byla poprvé vidět ochota států globálního Jihu spolupracovat. Všechny zúčastněné státy si mezi sebou stanovily pět základních principů spolupráce. Principy *panča šila* stanovovaly pravidla na vzájemnou mírovou koexistenci, která zněla takto:

- vzájemný respekt k územní integritě a teritorialitě,
- vzájemné neútočení,
- nezasahování do vnitřních záležitostí,
- respekt ke vzájemné rovnosti,
- mírová koexistence.

Pravidla, která vznikla již v 50. letech však platí pro jiho-jihní spolupráci dodnes. Čína se vyznačuje zejména nepodmiňováním spolupráce a neintervencí do vnitropolitických záležitostí státu, což by mohlo znamenat velký problém. Tímto způsobem ČLR podporuje státy, které nedodržují lidská práva, jako jsou

---

¹¹ V roce 2004 poprvé výraz použil Joshua Cooper Ramo ve svém dokumentu *The Beijing Consensus*. Od té doby se používá jako název pro model čínské rozvojové politiky.

¹² Washingtonský konsenzus jsou ekonomická pravidla sepsaná v roce 1989 na pomoc rozvíjejícím se státům. Tyto pravidla jsou uznávána západními aktéry (MMF, WB) a jsou založena na neolibérální ekonomice.

Zimbabwe, Angola nebo Súdán. Stále větším problémem se také stává pekingská podpora Severní Koreje, bez které by tento stát nebyl schopný přežít. V souvislosti s uplatňováním zásad jiho-jihní spolupráce však Čína zcela nedodrží pravidlo nepodmiňování spolupráce (Kudláčová 2014: 71).

Při počínání Čínské lidové republiky, jako nového donora je naráženo na problém spojený s tchajwanskou státností. Čína již od do studené války soupeřila s Tchaj-wanem o mezinárodní uznání u států globálního Jihu. Na počátku 70. let ČLR nahradila Tchaj-wan v Radě bezpečnosti OSN a od té doby je jeho mezinárodní uznání silně ohroženo. Rozvojová spolupráce Číny je totiž podmíněna *politikou jedné Číny*, kterou musí uznávat státy, aby jim byla poskytnuta pomoc (Kudláčová 2014: 63). Pro státy Jihu je to mnohem jednodušší než přijímat rozvojovou spolupráci od tradičních dárců, protože ty se snaží vměšovat do vnitřní politiky příjmových zemí. V dnešní době zbývá jen pár států, převážně v Latinské Americe, které mezinárodně uznávají tchajwanskou státnost (Heger 2017).

V roce 2004 představil Joshua Ramo (2004: 3–4) koncepci Pekingského konsenzu, kde vyjádřil vlastní vývojový model Číny založený na třech hlavních charakteristikách. Prvním rysem jsou inovace. Ramo (2004: 11–12) říká, že rozvojové země musí začít s vývojem technologií, protože s novými technologiemi se snáze dostanou ze špatné ekonomické situace. Další charakteristikou je sledování dynamických cílů. Příkladem může být odmítnutí indexu HDP a místo toho, se zaměřovat na kvalitu života. Tento druhý rys poukazuje na rozvojový model, který hledí na udržitelnost a rovnost, což se stává hlavním cílem rozvoje. Poslední, tedy třetí charakteristikou, je sebeurčení, které hledí zejména na nezávislost a odmítá vůli jiných mocností. Země mohou naplánovat svůj vlastní vývoj, aniž by musely přijmout nepříznivé podmínky Washingtonského konsenzu.

Rozvojové země prosazovaly rysy Pekingského konsenzu, aby si vytvořily svou vlastní cestu a prostor ve světovém hospodářském systému a odolaly dominantní hospodářské politice diktované západními mezinárodními finančními institucemi, jako je Světová banka a Mezinárodní měnový fond. Jinými slovy, Pekingský konsenzus měl být ponaučením, aby rozvíjející se národy mohly jít vlastní cestou rozvoje. Ramo (2004: 5) přirovnal čínský přístup ke knize. Podle jeho slov „*Čína píše svou vlastní knihu. Kniha představuje spojení čínského myšlení s ponaučením z neúspěchu globalizace v jiné kultuře. Zbytek světa začal studovat tuto knihu*“. V tomto kontextu úspěch Pekingského konsenzu ve své rétorice reciprocity a harmonie, který podporuje růst čínského hospodářství, přesvědčil latinskoamerické a africké vlády, aby následovaly čínský přístup. Finanční krize, která postihla USA a Evropu v roce 2008, byla rozhodujícím faktorem, který umožnil vytvoření nové periferní sítě hospodářských vztahů zemí globálního Jihu, které měly centrum v Číně (Contipelli – Picciau 2015: 95).

Čína se představila jako nový pól příležitostí a výhod pro rozvojové a méně rozvinuté národy v Jižní Americe a Africe. Oba kontinenty získají bezpodmínečnou finanční podporu výměnou za své komodity, protože si ČLR potřebuje udržet svou ekonomickou převahu. Podpora a úvěry podporují sociální politiky a programy v oblasti infrastruktury těchto kontinentů. Dynamika jejich vztahů odhaluje skutečný obsah Pekingského konsenzu a pragmatický zájem, který má Čína v těchto zemích. Vytvářením infrastruktury a dalších projektů ČLR sice poskytuje zázemí pro rozvojové státy s příslibem, že se nebude zajímat o vnitrostátní politiku a lidská práva, ale na oplátku od nich chce přístup ke komoditám a primárním zdrojům (Contipelli – Picciau 2015: 96). Na těchto předpokladech stojí Pekingský konsenzus, který se velmi shoduje s principy jihojižní spolupráce.

2.2.1 Participace Číny v mezinárodních organizacích fungujících na bázi jiho-jihní spolupráce

Čína je zapojená do mnoha mezinárodních organizací, které jsou pro její globální postavení velmi důležité, jako příklad lze zmínit stálé místo v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů (OSN) nebo participace na Organizaci zemí vyvážejících ropu (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*, OPEC) apod. Nicméně pro účely mé práce postačí výčet několika sdružení, na kterých se Čína podílí v rámci jiho-jihní spolupráce. V této podkapitole budu hlouběji rozebírat sdružení států BRICS, Africkou rozvojovou banku, Asijskou rozvojovou banku či G77. Na začátku se také okrajově zmíním o Hnutí nezúčastněných, což je první a velmi důležitá organizace pro formování samotné spolupráce zemí globálního Jihu.

První organizací fungující na principu jiho-jihní spolupráce, na které se Čína podílela nepřímo, je Hnutí nezúčastněných. Její pozorovatelský status je dán tím, že organizace je pod vedením Indie, což je největší čínský rival v regionu jihovýchodní Asie. Na počátku se sice Čína zapojovala na konferenci v Bandungu (1955) nebo v Bělehradě (1961), nicméně vždy zůstala jen u pozorovatelského statusu a nikdy neprojevila větší potřebu do této organizace vstoupit (Berdych 2007). Organizace vznikla jako třetí strana k mocenským bojům za studené války. Státy globálního Jihu nechtěly být zatahovány do blokového soupeření a rozhodly se jít vlastní cestou. Organizace existuje dodnes a má okolo 110 členských států (The Non Aligned Movement nedatováno).

V roce 1964 vznikla G 77, která byla založena sedmdesáti sedmi rozvojovými zeměmi, které podepsaly *Společné prohlášení sedmdesát sedm rozvojových zemí*. Tento dokument byl vydán na konci prvního zasedání *Konference OSN o obchodu a rozvoji (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD)* v Ženevě. Přestože se počet členů G 77 zvýšil na

134 zemí, původní název byl zachován kvůli jeho historickému významu. G 77 je největší neformální uskupení rozvojových zemí v OSN, která poskytuje prostředky jižním státům, aby formulovaly a podporovaly své společné hospodářské zájmy a zlepšovaly společnou schopnost vyjednávat o všech významných mezinárodních ekonomických otázkách v rámci OSN a podporovaly tak rozvoj jiho-jihní spolupráce. Skupina také činí významná prohlášení u různých hlavních výborů například u Valného shromáždění, Ekonomická a sociální rada OSN (*United Nations Economic and Social Council, ECOSOC*) a dalších. Sjednává usnesení a rozhodnutí na významných konferencích a dalších setkáních pořádaných pod záštitou OSN, které se zabývají mezinárodní hospodářskou spoluprací a rozvojem stejně jako reformami Organizace spojených národů. G 77 také podporuje projekty spolupráce zemí globálního Jihu, které financuje prostřednictvím *Perez-Guerrero Trust Fondu* pro jiho-jihní kooperaci¹³ (The Group of 77 nedatováno).

Velmi důležitými institucemi se pro Čínu staly Africká rozvojová banka (*African Development Bank Group, AfDB*) a Asijská rozvojová banka (*Asian Development Bank, ADB*), ke kterým se připojila v roce 1985. Obě tyto instituce se ve svém regionu snaží snížit chudobu států a pomoc jim při provádění rozvojových projektů. Rozdílem je, že u AfDB Čína funguje jako partner pro rozvoj a z ADB dostává dotace na rozvoj vlastní země.

Čína se silně podílí na rozvoji Afriky a projevuje úsilí snižovat chudobu v tomto regionu. Její pomoc Africe je poskytována prostřednictvím Čínské lidové banky, Čínské rozvojové banky, Exportní a importní banky Číny a Čínsko-afrického rozvojového fondu. Čína rozšířila své investice do afrických zemí na podporu svého hospodářského růstu a rozvoje. Stala se hlavním

---

¹³Trustový fond Pérez-Guerrero pro spolupráci zemí globálního Jihu (PGTF) byl založen Valným shromážděním OSN v roce 1983 jako mechanismus na podporu hospodářské a technické spolupráce mezi rozvojovými zeměmi. Katalytická finanční podpora PGTF je zaměřena na projekty prováděné třemi nebo více rozvojovými zeměmi a na činnosti, které posilují regionální spolupráci a poskytují vzájemné výhody přes hranice (UNOSSC nedatováno).

partnerem Afriky v oblasti obchodu, investic, infrastruktury a hospodářské spolupráce. Do konce roku 2014 dosáhly celkové čínské investice v Africe výše 101 miliard dolarů a bilaterální obchod dosáhl výše 221,9 miliardy dolarů (African Development Bank Group nedatováno). AfDB a Čína uzavřely v roce 1996 Dohodu o technické spolupráci (*Technical Cooperation Agreement, TCA*) ve výši 2 milionů dolarů (African Development Bank Group nedatováno). V oblasti životního prostředí a sociální ochrany byly realizovány řady činností technické spolupráce, zemědělství, vodohospodářství a zdravotnictví a jsou plánovány další aktivity. Také byly zavedeny semináře pro sdílení znalostí a studijní cesty do Číny.

V roce 2008 AfDB podepsala Memorandum o porozumění (*Memoranda of Understanding, MoUs*) s Exportní a importní čínskou bankou a s Čínskou rozvojovou bankou. V roce 2011 bylo také podepsáno Memorandum o porozumění se společností *Agricultural Bank of China Limited (ABC)*. Čína podporuje africké státy sdílením znalostí a společnou analytickou práci v oblasti obchodu, soukromého sektoru, zemědělství a čisté energie, také sdílením znalostí a společné analytické práce v prioritních oblastech. AfDB v červnu 2009 zorganizovala seminář pro obchodní příležitosti v čínském soukromém sektoru a finančních institucích. V roce 2014 vytvořily AfDB s Čínou fond na spolufinancování ve výši dvě miliardy dolarů známého pod názvem Africký růstový fond (*The Africa Growing Together Fund, AGTF*) (African Development Bank Group nedatováno). Prostředky AGTF se využívají společně s vlastními zdroji AfDB k financování způsobilých investičních projektů s garantovaným dluhem v Africe. AGTF je klíčovým nástrojem, který doprovází AfDB při implementaci Desetileté strategie banky (*Bank's Ten Year Strategy, TYS*) (African Development Bank Group nedatováno).

Čína, nejen že poskytuje prostředky na rozvoj ostatních států, ale sama potřebuje prostředky na vlastní rozvoj. K tomu slouží Asijská rozvojová banka,

kteřá pomáhá asijským a tichomořským státům zbavit se chudoby. Posláním ADB je pomoci členským rozvojovým státům omezit chudobu a zlepšit kvalitu života svých lidí. Navzdory mnoha úspěchů, region zůstává domovem velkého podílu chudých na světě. Žije zde 330 milionů lidí žijících za méně než 1,90 dolaru na den a 1,2 miliardy za méně než 3,10 dolaru na den (Asian Development Bank nedatováno). ADB spolupracuje s členskými vládami, které jsou zároveň akcionáři, nezávislými odborníky a dalšími finančními institucemi. Zaměřuje se na realizaci projektů v rozvojových členských zemích, které vytvářejí ekonomický růst. Jako multilaterální rozvojová finanční instituce poskytuje ADB půjčky, technickou pomoc a granty. ADB také poskytuje přímou pomoc soukromým podnikům z rozvojových zemí prostřednictvím kapitálových investic a půjček (Asian Development Bank nedatováno).

ADB podporuje rozvoj regionální spolupráce a integrace v oblasti životního prostředí, infrastruktury, vzdělávání. V omezeném rozsahu působí v oblastech, jako je zdravotnictví, zemědělství a přírodní zdroje nebo řízení veřejného sektoru. Operace ADB, zahrnující schvalování úvěrů a grantů, technickou pomoc a spolufinancování, dosáhly v roce 2017 částky 28,9 miliardy dolarů. Úvěry a dotace z vlastních zdrojů ADB dosáhly rekordních 19,1 miliardy dolarů, což představuje nárůst o 9 % od roku 2016. Finanční prostředky v oblasti klimatu dosáhly v roce 2017 rekordních 4,5 miliardy dolarů (Asian Development Bank nedatováno).

Dalším velmi důležitým uskupením, na kterém se Čína dále podílí, v rámci jiho-jihní spolupráce, je skupina BRICS. Tento akronym, který označuje hospodářské uskupení států Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky¹⁴, byl poprvé použit v roce 2001 Jimem O'Neillem (2001: passim), který pracoval pro investiční banku Goldman Sachs. V jeho článku *Building Better Global Economic* popisuje nejrychleji rostoucí ekonomiky na světě, které

---

¹⁴ Jihoafrická republika je součástí této skupiny států až od roku 2011.

se později spojily a vytvořily skupinu BRICS. Od svého založení BRICS orientuje svou činnost do dvou hlavních směrů. Prvním je koordinace setkávání a spolupráce v mezinárodních organizacích a druhým směrem je vytvoření agendy pro multisektorovou spolupráci mezi členskými státy (BRICS nedatováno).

V případě koordinace, se skupina BRICS zaměřuje na hospodářskou a finanční sféru a politickou správu. Pět let po prvním summitu, který proběhl v roce 2009, již aktivity skupiny pokrývaly třicet oblastí, jako jsou zemědělství, věda a technologie, kultura, vesmír, *think-tanky*, správa internetu a bezpečnost, sociální péče, duševní vlastnictví, zdraví, turistika a další. Hospodářství a finanční sféra jsou nejslibněji se rozvíjející oblastí činnosti BRICS. Na šestém summitu ve Fortaleze v Brazílii byly podepsány dva dokumenty na speciální výzkum. Byly to zakládající Dohody Nové rozvojové banky (*New Development Bank*, NDB) a Dohoda o podmíněných rezervách (*Contingent Reserves Arrangement*, CRA), která má za cíl rozvíjení vzájemné podpory mezi členy skupiny BRICS v situacích nestability platební bilance. Politická koordinace mezi členy skupiny pokračuje bez jakéhokoliv prvku konfrontace a jsou otevřeni spolupráci s ostatními zeměmi, mezinárodními a regionálními organizacemi při řešení aktuálních mezinárodních otázek (BRICS nedatováno).

Jak již bylo zmíněno, v rámci BRICS byla utvořena velmi důležitá instituce, která také probíhá na bázi jiho-jihní spolupráce, a to Nová rozvojová banka. Na čtvrtém summitu BRICS v Novém Dillí (2012) vedoucí představitelé skupiny zvážili možnost zřízení Nové rozvojové banky, která by mobilizovala zdroje pro infrastrukturu a projekty udržitelného rozvoje v zemích BRICS a dalších rozvíjejících se státech. Ministři financí všech zúčastněných zemí měli za úkol přezkoumat proveditelnost a životaschopnost této iniciativy a přednést výsledky na summitu v roce 2013. Na pátém summitu BRICS v Durbanu (2013) se představitelé dohodli na proveditelnosti projektu a rovněž bylo dohodnuto,

že počáteční příspěvek do banky by měl být takový, aby byl účinný při financování infrastruktury. Na šestém summitu ve Fortaleze (2014) byla podepsána smlouva o založení rozvojové banky (New Development Bank nedatováno).

Banka měla posilovat spolupráci mezi členskými státy, multilaterálními a regionálními finančními institucemi o celosvětovém rozvoji, a tím přispět ke společným závazkům pro dosažení silného, udržitelného a vyváženého růstu. Sídlo banky se nachází v Šanghaji a současně s ústředím je vytvořeno regionální centrum Nové rozvojové banky v Jihoafrické republice. V letech 2016–2017 schválilo představenstvo banky půjčky na projekty v oblasti zelené a obnovitelné energie, dopravy, sanitace vody, zavlažování a dalších oblastí v hodnotě 3,4 miliard dolarů (New Development Bank nedatováno).

2.3 Čínské motivace pro zapojení do rozvojové spolupráce

Čínské motivace pro rozvojovou spolupráci můžeme dělit do několika oblastí. Nejčastěji se hovoří o ekonomických, obchodních a politických zájmech, nicméně můžeme pozorovat i motivace na zlepšení image, vlivu a prestiže, motivace zlepšení situace v regionu, s čímž souvisí navázání rozvojové spolupráce kvůli bezpečnosti. Některé z těchto bodů byly již zmíněny v průběhu práce a při bližším zkoumání je jasné, že všechny vedou jen k jedinému cíli, a to získat co největší ekonomickou převahu a zdroje, takže toto téma je rozebíráno hned na začátku kapitoly.

2.3.1 Ekonomické a obchodní motivace

NYU Wagner School Study v roce 2008 zjistila, že jádrem čínské zahraniční pomoci jsou ekonomické a obchodní zájmy a motivace. Nejčastější potřeba vyplývá z nutnosti zajistit si přírodní zdroje a suroviny, jako je ropa,

nerostné suroviny a potraviny. Většinu ropy Čína dováží z Blízkého východu, což jí stavilo do nevýhodné situace, a tak Peking začal hledat další možné alternativy k zajištění své energetické bezpečnosti (Sheives 2006: 214). Většina z nich byla nalezena ve střední Asii, Latinské Americe a Africe, a to jsou také místa, kam putuje převážná část čínské rozvojové spolupráce. Spolu s rychlým ekonomickým růstem se výrazně zvýšila poptávka země po primárních zdrojích.

Ačkoli je ropa hlavním zdrojem čínského zájmu, není to zdaleka jediná surovina, kterou vyhledává. Peking aktivně hledá zdroje všeho druhu, jako je měď, bauxit, uran, hliník, mangan nebo železná ruda. Nicméně největší zájem má ČLR stále na ropě, a proto jako jeden z ekonomických nástrojů uplatňuje tzv. ropnou diplomacii (*oil diplomacy*). Při pohledu na čínské největší příjemce rozvojové spolupráce je zřejmé, že jsou to země produkující ropu. Příkladem může být Súdán, který patří k nejvýznamnějším obchodním partnerům Číny v Africe.

Čína a Súdán mají společnou minulost již od roku 1959, kdy jako jeden z prvních afrických států navázal Súdán diplomatické vztahy s ČLR. Súdánská vláda se těšila z prodeje ropy do Číny v takovém rozsahu, který Súdán nikdy v minulosti neměl s jediným obchodním partnerem. Nově nalezené bohatství pomohlo Bašírovu režimu vést neúprosné občanské války v Jižním Súdánu, Jižním Kordofánu, Modrém Nilu, Abyei a Dárfúru. Vzhledem k tomu, že Chartúm začal podepisovat dohody o ropě s čínskými ropnými společnostmi, získal Súdán více zbraní, které exponenciálně zvýšily intenzitu občanských válek v celé zemi. Na místech, jako je Dárfúr, Modrý Nil a Jižní Kordofán, vláda Chartúmu provedla mnoho věcí, z nichž některé byly označeny jako genocida nebo zločiny proti lidskosti. Čína se stala jednou z mála zemí, které investovaly do súdánské ropy. V posledním desetiletí byl zaznamenán obrovský nárůst čínských přímých zahraničních investic v Súdánu, zejména v odvětví ropy, který se dnes pohybuje v miliardách dolarů. Navíc tato aliance mezi Čínou a Súdánem

zhoršila vztahy mezi Pekingem a OSN. Čína vetovala několik rezolucí Rady bezpečnosti OSN, v nichž byl odsouzen prezident Bašír a jeho režim vůči Jižnímu Súdánu, Dárfúru, Jižnímu Kordofánu, Modrému Nilu a Abyei. Například v roce 2004 Čína hrozila vetem rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1564, která požadovala ropné embargo na Súdán. V roce 2005 Čína opět využila svého vlivu, aby zablokovala rozhodnutí, které poskytlo Mezinárodnímu trestnímu soudu pravomoc, aby Bašíra a osoby, které spáchaly zločiny v Dárfúru, byly svěřeny spravedlnosti. Taková jednání Pekingu v OSN podkopala účinnost sankcí OSN proti Bašírovi a jeho režimu. Ukázalo se, že Čína učiní cokoli, aby ochránila jejího dodavatele ropy, Súdán. V podstatě se ekonomické vztahy mezi Pekingem a Chartúmem změnilo na politické. Čína dokonce dovážela do Súdánu zbraně, aby Bašírův režim udržela při životě, protože je pro ni velmi cenný obchodní partner. Zbraně, které jsou do Súdánu dováženy, mají navíc ochranné známky Číny, což je důkaz reálného zapojení Pekingu do konfliktu (Manyok 2016).

Čínský vliv v tomto státě by měl být podporou OSN a Africké unie, aby mohl být vyjednáán mír v Súdánu. Čína má politickou páku, kterou může využít k tomu, aby mírová jednání byla úspěšná, což OSN nedokáže. Bašírův režim je nedotknutelný kvůli postavení Číny v Organizaci spojených národů. To by se však mohlo změnit, pokud by Čína začala vyvíjet politický nátlak na prezidenta Bašíra a jeho režim. To by také poslalo zprávu různým povstalcům v Dárfúru, protože by věděli, že existuje nová páka pro dosažení trvalého politického urovnání problému v Dárfúru.

Dalším cílem zahraniční politiky Číny, která úzce souvisí s její obchodní výhodou, je otevření nových exportních trhů pro čínské výrobky a pomoc podnikům, aby investovaly a založily výrobní závody na zahraničních trzích. Příkladem může být výroba a dodávání čínských kol, praček, televizorů nebo klimatizačních jednotek na Kubu. Zahraniční pomoc lze proto považovat

za způsoby podnikání. Cíl čínské zahraniční pomoci je spojen se strategickou diplomacií (Lengauer 2011: 45).

2.3.2 Politické motivace

Jak bylo již dříve zmíněno, hlavním politickým motivem Číny v navazování rozvojové spolupráce je uznávání politiky jedné Číny ostatními aktéry v mezinárodním systému. ČLR považuje Tchaj-wan¹⁵ za svou součást, kterou legálně zastupuje pekingská vláda, nicméně pro Tchaj-wan je realita jinde. Čína se také snaží vytlačit Tchaj-wan ze všech formálních mezivládních organizací (*Intergovernmental organizations*, IGOs). Kvůli Číně byl vyloučen ze všech IGOs souvisejících s OSN, včetně UNESCO, Interpolu, UNHCR a WHO. Čína stále soutěží s Tchaj-wanem o diplomatické uznání v několika zemích Afriky a Latinské Ameriky a rozvojová spolupráce je poskytována pouze těm zemím, které uznávají Peking. V 70. letech 20. století Čína poskytla rozvojovým zemím pomoc, když budou hlasovat pro ČLR, aby získala stálé místo v Radě bezpečnosti OSN na místo Tchaj-wanu (Chien – Yang – Wu 2010: 1189). Přestože tento cíl byl splněn, globální strategické cíle stále zůstaly. Čína chce být mocností v mezinárodním společenství a zvýšit svou strukturální moc a legitimitu. Projevy pomoci by v tomto ohledu měly svědčit o vlivu Číny jako o vůdci v rozvojovém světě.

Politické motivace Číny se projevují i u silné angažovanosti Číny v poskytování pomoci Severní Koreji (Korejská lidově demokratická republika, KLDR) a skutečnost, že poskytuje mediátorské služby ve sporu mezi KLDR a Jižní Koreou. Demonstruje tím úroveň důležitosti této otázky, obvykle totiž Čína nezaujímá vedoucí úlohu v multilaterálních jednáních. Tento stát představuje strategickou nárazníkovou zónu v severovýchodní Asii. Čína si chce

---

¹⁵ Tibet je ve stejné situaci jako Tchaj-wan. Čínská lidová republika ho považuje za svou součást a většina států v mezinárodním systému již souhlasila s politikou jedné Číny.

bránit svůj prostor a není jí příjemná vidina desítek tisíc amerických vojáků umístěných v Jižní Koreji. Nehledě na americké vojáky, hlavním cílem čínské zahraniční politiky je zabránit kolapsu KLR, protože by to znamenalo obrovský příval uprchlíků do Číny, s čímž by souvisel i vážný dopad na její ekonomiku. Čína je tedy nejstarší a největší poskytovatel bilaterální pomoci pro KLR, který zřizuje dodávky především energetické a potravinové pomoci (Manyin – Nikitin 2014: 6 – 14).

Dalším politickým motivem čínské zahraniční spolupráce je potřeba zajistit si vliv v mezinárodních organizacích. Peking si podporu zajišťuje většími příspěvky na rozvojové projekty hlavně u zemí Afriky. Bylo zjištěno, že průměrný nárůst podpory těchto států je 86 % v momentě, kdy začínají hlasovat ve prospěch Číny v Organizaci spojených národů (Taylor 2017).

Čína usiluje o rozšiřování svého mezinárodního vlivu a tzv. *soft power* (do českého jazyka přeloženo jako měkká moc) skrze navazování rozvojové spolupráce. Snaží se také o šíření čínské kultury a hodnot, proto existují po světě Čínská kulturní centra. Nicméně oproti USA anebo Sovětskému svazu (za studené války) nebyla Čína vnímána jako stát, který chce šířit ve světě ideologie. Jelikož je ČLR velmi pragmatický hráč na mezinárodním poli, její motivy jsou hlavně ekonomické a politické. Pekingu stačí, aby podporované státy byly výhodnými obchodními partnery a tudíž nepodmiňuje navázání rozvojové spolupráce žádnými ideologickými podmínkami.

2.3.3 Motivace bezpečnosti v regionu

Jak bylo dříve zmíněno (viz kapitola 2.1). Čína si začala uvědomovat důležitost stability regionu již v 90. letech 20. století, když v Asii probíhala ekonomická krize. Cílem regionální spolupráce je usnadnit rozvoj a podpořit regionální mír. Čína chce udržet klidné a stabilní prostředí v regionu a zejména

na jeho periferiích, protože tyto části jsou většinou pro klid v oblasti nejdůležitější (Dellios 2010: 98). Pomoc Číny na její periferii je většinou motivována politickými obavami ohledně regionální nestability a domácí bezpečnosti, ale také kvůli úrovni politického vlivu v regionu. Zájem čínských politiků existuje kvůli obavám z poklesu vlivu ve Střední Asii, což by ohrozilo čínskou ekonomiku, bezpečnost a stabilitu (Ku – Thompson – Wertz 2011: 14). Čínská zahraniční pomoc zde slouží jako nástroj k udržení a dalšímu získávání vlivu, důvěry a podpory v regionu. Také zde probíhá snaha o vyvažování jiných mocností působících na periferii Číny. Jedná se o USA, Rusko, Indii a Japonsko.

Jedna ze snah Pekingu je zadržet teroristické aktivity a radikalismus v regionu kvůli tomu, aby se nerozšířily i do Číny. Z tohoto důvodu je územní bezpečnost další pohnutkou čínské zahraniční pomoci pro střední Asii. Jádrem této obavy je stabilita ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang¹⁶, která je jedním z hlavních faktorů určujících zahraniční politiku Číny vůči Střední Asii (Niquet 2006: 2). Ujgurské radikální muslimské skupiny, jako je islámské hnutí východního Turkestánu usilující o založení vlastního nezávislého státu Východní Turkestán, jsou pro pekingské zájmy velmi nebezpečné. Kdyby nezávislost získala jedna autonomní oblast, začaly by o ni okamžitě žádat další oblasti. Tento boj, který se Čína neustále snaží potlačovat, je obzvláště znepokojivý, když jsou ujurští separatisté spojeni s teroristickými skupinami v Pákistánu, Afghánistánu a dalších částech Střední Asie. Oslabení těchto teroristických skupin je jedním z cílů zahraniční politiky Číny (Lengauer 2011: 54). Kvůli ujgurské separatistické skupině Čína poskytuje rozvojovou pomoc Kazachstánu, který s ní podepsal dohody o poskytnutí čínského vojenského materiálu a technického vybavení. V této oblasti má Kazachstán pro Čínu prvořadý význam. Od 90. let jsou vztahy mezi oběma státy silné a Astana dostává technologickou pomoc, komunikační vybavení a finanční prostředky na dopravu. Kromě toho Čína poskytuje profesionální vojenský výcvik členům kazašské

---

¹⁶ Provincie Číny, která je domovem ujgurské etnické menšiny.

armády. Čína také poskytuje vojenskou pomoc Uzbekistánu, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu (Lum 2008: 111).

Vedle strachu z teroristických aktivit je podpora Číny zemím Střední Asie motivována potřebou energetické bezpečnosti. Středoasijská geografická blízkost Číny poskytuje bezpečný přístup a zjevné výhody v oblasti efektivity dopravy přírodních zdrojů, zejména ropy a plynu. Bylo vytvořeno několik plynovodů a ropovodů k zajištění bezpečné přepravy surovin. Dále byla zbudována infrastruktura k přepravě čínského a středoasijského zboží. Jedním z hlavních infrastrukturních projektů ve Střední Asii, které jsou realizovány čínskými prostředky, je plynovod Turkmenistán – Čína, který prochází Kazachstánem a Uzbekistánem. Čína také vybudovala ropovod do Kazachstánu a poskytla úvěr na výstavbu plynovodu, který je napojen na zdroje Uzbekistánu s plynovodem Kazachstán – Čína. Ropovodní systém Hedvábné stezky (*Energy Silk Route Pipeline System*) pomáhá Číně zajistit potřebnou energii a zároveň posiluje své geopolitické vazby s Kazachstánem (Lengauer 2011: 55–56).

V Asii se Čína snaží proniknout na nové spotřebitelské trhy. Cesta do Tádžikistánu byla vybudována s cílem zlepšit přístup Číny k místním trhům a otevřít nové tranzitní trasy na Blízký východ a do Evropy. Tento vývoj se setkává s nesouhlasem vládních činitelů středoasijských zemí. Kazašští úředníci tvrdí, že Čína získává suroviny a zaplavuje místní trhy levnými výrobky, které brání místnímu hospodářskému rozvoji. Obviňují Čínu, že nemá zájem o podporu místní výroby. Existuje riziko, že by místní výroba nemohla konkurovat čínským levným produktům (Lengauer 2011: 55).

3 ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČÍNY S VYBRANÝMI ZEMĚMI

V posledních desetiletích se Čínská lidová republika vyvíjela od příjemce podpory k dárci v rámci rozvojové spolupráce. Nedostatek oficiálních informací o rozvojových aktivitách Číny však zabránil mezinárodnímu společenství, aby pochopilo, kde a jak země vynakládá svou zahraniční asistenci. Přestože čínské rozpočty na rozvojovou spolupráci zůstávají přísně střeženým státním tajemstvím, nové údaje naznačují, že Peking utrácí velké množství prostředků na rozvojové projekty (Olander – Van Staden – Parks 2017).

Čína považuje rozpočet své zahraniční pomoci za státní tajemství a odmítá spolupracovat s mezinárodními organizacemi, které by koordinovaly a kvantifikovaly čínskou rozvojovou spolupráci. Částečně kvůli této nedostatečné informovanosti se mezi kritiky (viz např. Naím 2009) rozšířila informace, že Čína je „nepoctivý dárcé“. Několik vědců, v čele s Bradem Parksem, výkonným ředitelem AidData, výzkumné instituce *College of William & Mary*, se rozhodlo, že se pokusí sestavit informace o Číně jako dárci rozvojové asistence. Tento projekt zkoumal data z let 2000 až 2014 a vytvořil tak první globální datový soubor o čínských výdajích na rozvojové projekty (Taylor 2017). Nicméně tento projekt stále postrádá určitá data. Například u 8 % z celkového počtu projektů nelze dohledat, jakou částku Čína poskytla (AidData 2017: 10). Dále u více než 90 % projektů, které podporují technickou pomoc nebo stipendia, neexistuje záznam o vyčíslení finančních prostředků a takovýchto příkladů můžeme nalézt celou řadu (AidData 2017: 10).

Výzkum společnosti AidData prokazuje, že Čína v letech 2000 až 2014 poskytla rozvojovou spolupráci ve výši 354,3 miliard dolarů, což je podobný objem prostředků vynaložených Spojenými státy ve stejném období, tedy 394,6 miliardy dolarů (AidData nedatováno). Pro lepší přehlednost je uvedeno srovnání prostředků na rozvojovou spolupráci, kterou navazuje Čína a USA

(viz příloha č. 2). V některých oblastech světa si tyto dvě země velice konkurovaly, například v regionu subsaharské Afriky.

Bylo zjištěno, že ČLR poskytuje rozvojovou asistenci třemi různými způsoby. Prvním jsou projekty typu ODA, které lze srovnávat s oficiální rozvojovou pomocí v tom, že jsou nominálně určeny k podpoře hospodářského nebo sociálního rozvoje a jsou poskytovány na úrovních koncese, které jsou v souladu s kritérii oficiální rozvojové pomoci stanovenými OECD/DAC. Druhým způsobem jsou projekty typu OOF, které jsou také financovány čínskou vládou, ale buď nemají vývojový účel, nebo jsou nedostatečně zvýhodněné, aby se mohly kvalifikovat jako oficiální rozvojová pomoc. Posledním typem jsou projekty *vágního oficiálního financování* (*vague official finance*, OF), které představují oficiální finanční toky bez dostatečných informací o opravdovém zdroji. Nelze jasně určit, zda jsou toky více podobné ODA nebo OOF (AidData 2017: 8). Čínské financování komerčně smýšlejících projektů je to, co Peking odlišuje od tradičních donorů, kteří se do značné míry odklonili od OOF a preferují ODA (Taylor 2017).

Výzkum společnosti AidData prokázal, že čínská ODA zvyšuje hospodářský růst v přijímajících zemích stejně jako tradiční dárci. Průměrný růst činí 0,4 % za dva roky po uzavření projektu, což je podobná míra růstu jako u financování projektů ze strany Spojených států a členů OECD/DAC a hlavně vyšší než pomoc od Světové banky (AidData 2017: 20). Zda Čína odhalí více informací o své rozvojové asistenci je velmi nejasné. Peking i nadále zůstává skeptický vůči transparentnosti (viz Příloha č. 4).

V další části práce budu rozebírat tři největší čínské recipientské země ODA, a to Kubu, Pobřeží slonoviny a Etiopii a následně se zaměřím na tři země, které jsou největšími příjemci čínské OOF, a to Rusko, Pákistán a Angolu. Zvolila jsem si vždy první tři státy z obou kategorií kvůli lepší demonstraci

projektů, na kterých se Čína podílí a jakým způsobem spolupracuje s danou zemí.

3.1 Čínská oficiální rozvojová spolupráce

Přibližně 22 % z celkově poskytnuté částky na rozvojovou spolupráci mezi lety 2000–2014 bylo vynaloženo na ODA. Pro srovnání lze uvést, že USA vynaložila zhruba 93 % na ODA a zbývajících 3 % na OOF (Murphy 2017). Finanční prostředky z oficiální rozvojové pomoci jsou určeny na podporu humanitárních programů, včetně potravinové pomoci, přístupu k lékům proti AIDS a podpory drobných zemědělců, a také ve formě výrazně diskontovaných půjček pro vlády a podniky, které mají nižší úrokové sazby (Murphy 2017). Největší množství financí na čínskou ODA putuje do transportu, odpouštění dluhů a podobně (viz Příloha č. 7).

V roce 2013 přispěla Čína k celkové globální rozvojové asistenci přibližně 3,9 %, což je 6,6 % celkového příspěvku zemí OECD/DAC a více než 26 % celkové zahraniční pomoci USA (Zhang 2016). Většina čínské ODA směřuje do afrických zemí, přičemž v rámci Afriky bylo vytvořeno 1 666 oficiálních projektů, z nichž 1 100 bylo kvalifikováno jako ODA (Zhang 2016). Na tomto kontinentě se nachází sedm z deseti největších příjemců čínské ODA. Největším příjemcem se stal neafrický stát, a to Kuba, která získala 6,7 miliard dolarů. Většina z těchto financí představuje odpouštění dluhů z roku 2011 (Khokhar 2017). Za Kubou jako největším příjemcem následuje Pobřeží slonoviny (4 miliardy dolarů) a Etiopie (3,7 miliardy dolarů) (AidData nedatováno), které budou podrobněji rozebírané v mé práci. Vybrala jsem si tyto země, protože jsou to největší příjemci čínské ODA (viz Příloha č. 5).

3.1.1 Čínská rozvojová spolupráce s Kubou

V 90. letech 20. století se Peking rozhodl, že bude expandovat do Latinské Ameriky. Nejvhodnějším spojencem v této oblasti se zdála být Kuba, protože s rozpadem Sovětského svazu, ztratila největšího ekonomického partnera. Čína využila této příležitosti a začala navazovat obchodní vztahy a stala se zároveň dárce v rámci rozvojové spolupráce. Nejdříve bylo na Kubu dodáno 500 000 čínských jízdních kol, čímž Peking pomohl vyplnit nedostatek přepravních zařízení na ostrově. Jízdní kola se stala symbolem pro těžké časy, které nastaly pro Kubu po zhroutilí Sovětského svazu (Voss 2018). V roce 1997 byla na Kubě postavena továrna na kola s pomocí čínského kapitálu a technických zkušeností. Stala se vzorem výcviku a předávání technických dovedností Kubáncům v následných výrobních zařízeních. Úspěch této iniciativy vedl k prohloubení spolupráce a na trh vstoupila celá řada čínských firem, například firma na výrobu elektrických ventilátorů (Hearn 2012: 163–164).

V roce 1999 byla podepsána mezi Čínou a Kubou dohoda o společné zpravodajské činnosti a v roce 2000 podepsaly protokol o armádní spolupráci. V roce 2001 Čína poskytla Kubě bezúročný úvěr ve výši 6,5 milionů dolarů a další ve výši 200 milionů dolarů na modernizaci místních telekomunikací a půjčku ve výši 150 milionů USD na nákup čínských televizorů (Hearn: 163 – 164). Po úspěšném prodeji čínských praček, televizorů, klimatizačních jednotek a chladniček na Kubu v roce 2004 Chu Ťin-tchao podepsal 16 dohod na výrobu těchto a jiných výrobků. Dále byly také podepsány dohody o odložení platby předchozích půjček, přičemž byly Kubě poskytnuty další finanční prostředky na koupi jednoho milionu čínských televizních přijímačů.

V roce 2005 Čína poskytla Kubě půjčku ve výši 6,2 milionu dolarů na nákup čínského zboží a 350 milionů dolarů na rekonstrukci nemocnic a klinik (Cooper 2016: 123). V roce 2008 Čína odložila Kubě splátku půjčky ve výši 8 milionů dolarů, prodloužila dárcovský úvěr ve výši 8 milionů dolarů a nabídla

další finance ve výši 70 milionů dolarů na modernizaci kubánských nemocnic. Celková finanční pomoc Kubě způsobila, že se sino-kubánské vztahy výrazně zlepšily. Kuba silně podpořila politiku jedné Číny a učinila opatření k přesvědčení některých zemí Latinské Ameriky, aby přerušily diplomatické styky s Tchaj-wanem a začaly uznávat Peking jako jediného čínského zástupce. Čínské spotřební výrobky se na Kubě staly samozřejmostí, vládní prohlášení o vztazích mezi těmito dvěma zeměmi byli velmi příznivé a politiky obou zemí týkající se regionálních otázek se značně shodovaly.

Mezitím Čína projevila zájem o kubánský cukr a také o zdroje niklu a ropy, proto investovala prostředky na usnadnění jejich těžby. Peking v této době podepsal smlouvu na nákup 37 500 tun niklu z Kuby (Cooper 2016: 123). Brzy poté Peking souhlasil s financováním projektů niklové a kobaltové rafinerie. Vedoucí čínští představitelé měli vysoké očekávání, že se Kuba stane ještě větším trhem pro čínské výrobky. Čínská pomoc a investice se projevily výrazným nárůstem prodeje čínských výrobků na Kubu. V roce 2006 Čína vyvezla na Kubu 1300 autobusů a následně dalších 2700, dále Kuba koupila 12 čínských vlaků. Čína se pokoušela prodat na Kubu řadu špičkových výrobků s cílem zavést je do jiných latinskoamerických zemí. Kubánský vývoz do Číny v roce 2007 dosáhl 1,1 miliardy (Cooper 2016: 123).

V roce 2008 Čína poskytla Kubě další úvěr ve výši 1,5 miliard dolarů na 37 komerčních projektů, například na rekonstrukce nemocnic, na vylepšení těžby niklu nebo na uvedení čínských výrobků na trh (Cooper 2016: 124). Dalším krokem ve spolupráci bylo, když Kuba dovolila Číně, aby ve stejném roce prozkoumala kubánské exkluzivní ekonomické zóny kvůli nalezišti ropy. V roce 2011 se Čína stala největším dodavatelem spotřebních výrobků a kapitálu na Kubu. V tomto roce byl také Kubě z čínské strany odpuštěn dluh ve výši 6 miliard dolarů (AidData 2017: 51).

V roce 2012 začala Čína u kubánského pobřeží se stavbou velkých hlubokomořských ropných vrtů, které byly vystavěny více než kilometr pod hladinou moře. Projekt byl pojmenován Scarabeo 9 a obsahoval obytné prostory pro 200 zaměstnanců (Cooper 2016: 124). Je ironií, že projekt Scarabeo 9 byl vyroben v Číně s výjimkou mechanismu, který byl vyroben ve Spojených státech. Stejný mechanismus byl používán v Mexickém zálivu, kde se stala ropná katastrofa v roce 2010. Florida se obává další nehody, která by mohla znamenat ekologickou katastrofu.

V roce 2013 Čína na Kubě přislíbila větší finanční pomoc. V červenci navštívil prezident Si Ťin-pching Kubu a při této příležitosti Exportní a importní čínská banka prodloužila půjčku ve výši 125 milionů dolarů na práci na druhém největším kubánském přístavu Santiago Port. V ten stejný čas čínská *Minerals Mining Corporation* vyjednala výdaje 600 milionů dolarů na nákup kubánského niklu také u Exportní a importní čínské banky (Cooper 2016: 124). Byla také dosažena dohoda, podle které Čína poskytne školení Kubáncům a pomůže vybudovat zemědělský park. V roce 2014 prezident Si Ťin-pching znovu navštívil Kubu a oznámil, že bude uzavřeno 29 dohod, které podpoří rozvoj Kuby a posílí vazby mezi jednotlivými zeměmi. Některá podpora byla pravděpodobně poskytnuta, aby se usnadnilo vybudování první zvláštní ekonomické zóny na Kubě. V té době bylo poznamenáno, že Čína je druhým největším obchodním partnerem Kuby po Venezuele (Cooper 2016: 124).

3.1.2 Čínská rozvojová spolupráce s Pobřežím slonoviny

Čína patří k nejvýznamnějším investorům Pobřeží slonoviny. Spolu s Francií a Indií poskytují této zemi obrovské množství finančních prostředků na rozvojové projekty. Čína investuje do Pobřeží slonoviny velké prostředky typu ODA, ale i OOF. Mezi lety 2006–2011 Peking poskytl 10 miliard dolarů jako půjčky s nízkou sazbou na financování rozvoje infrastruktury v zemi, která

zůstala v kritickém stavu po desetileté politické krizi (Ordieres 2012: 1). Prostředky z Exportní a importní čínské banky jsou používány na financování přístavů, železnic a silnic. Jako největší světový vývozce kakaa a kešu ořechů, vývozce ropy a se značným výrobním sektorem je Pobřeží slonoviny největší ekonomikou v Západoafrické hospodářské a měnové unii a druhým největším v celém západoafrickém regionu po Nigérii. Pomalu se vzpamatovává z povolební krize v letech 2010 a 2011. Nepokoje v této zemi nastaly ve chvíli, kdy prezidentské volby vyhrál Alassan Ouattara a bývalý prezidentů Laurenta Gbagba mu odmítl uvolnit svůj prezidentský úřad. Gbagba měl na své straně armádu, která mu pomáhala v udržení moci. Konflikt se však šířil i za hranice do sousedních států, takže se prezidenti Beninu, Kapverdské republiky a Sierry Leone rozhodli dotlačit Gbagba k uznání výsledků voleb. Povolební boj stál životy okolo 200 lidí (ČT24 2010). Bývalý předseda vlády Daniel Kablan Duncan uvádí (cit. dle Ordieres 2012: 1), že ekonomický růst země byl ovlivněn spotřebou, která zaznamenala v roce 2012 dvojciferný nárůst, vývozem a investicemi. Ke zvyšování ekonomického růstu je zapotřebí inovovat a rozšiřovat infrastrukturu v zemi, což se stalo prioritou. Rozvoj infrastruktury spolu s reformami investičního kodexu jsou faktory, které umožnily Pobřeží slonoviny nejvyšší tempo růstu ve své historii. Čínské úvěry představují velkou příležitost pro rozvíjející se ekonomiku, která potřebuje financování (Ordieres 2012: 1).

K čínským ODA příspěvkům do Pobřeží slonoviny lze zařadit projekt stavby železnice z Man do San Pedro, který se uskutečnil v roce 2012 a bylo na něj vynaloženo 2,118 miliard dolarů (AidData 2017: 51). San Pedro se stalo centrem obchodu pro celou zemi. Má strategickou polohu a byl zde vybudován přístav a letiště. Rozšíření San Pedra má za cíl přeměnit ho na geostrategický pól rozvoje v Pobřeží slonoviny a hnací sílu regionální integrace a je hlavním a nepostradatelným hráčem ve vývoji celého regionu. Zlepšení v sektoru letecké dopravy v zemi zahrnuje nejen modernizaci letišť, ale také soustředěné úsilí

na zlepšení bezpečnosti. Vláda usiluje o zlepšení politické situace a snaží se stabilizovat zemi tak, aby mohly být vytvořeny podmínky pro zdravou konkurenci, která umožní snížení nákladů a poskytne příležitost obyvatelům cestovat letecky. Vláda chce zdvojnásobit prostředky na leteckou dopravu v zemi a přilákat nové letecké společnosti (Ordieres 2012: 3).

Zvětšení přístavu a vyšší objemy nákladů vedly k potřebě investovat do silniční a železniční infrastruktury. Čínská vláda poskytla 2 miliardy dolarů na výstavbu železničního spojení mezi městy Man a San Pedro, která je používána k přepravě železné rudy (AidData 2017: 51). Čína v tomto případě poskytla svou rozvojovou asistenci prostřednictvím Exportní a importní čínské banky a společnosti *Sinohydro Corp.* Dalším projektem se stala vodní elektrárna v Soubré, která byla financována půjčkou ve výši 500 milionů dolarů a pekingská vláda se také podílela na výstavbě nemocnic, mostů a rychlostních silnic včetně šestiproudé dálnice spojující Abidžan s jižním pobřežím Grand Bassam (Ordieres 2012: 3). Je nutné dodat, že v roce 2017 v zemi opět nastaly nepokoje z důvodu vzpoury části armády, které vypukly nejdříve v Bouaké a poté se přesunuly i do hlavního města Abidžan¹⁷.

V roce 2013 začala stavba přehrady Soubré, která byla dostavěna v roce 2017. Přehrada, na níž je vystavěna i hydroelektrárna je financována Čínou. Peking pokryl 85 % nákladů stavby, což je odhadem 583 milionů dolarů (South China Morning Post 2017). Tato elektrárna má zvýšit dodávky elektrické energie pro zemi téměř o 14 % (South China Morning Post 2017). Projekty velkých přehrad jsou velmi napadány environmentalisty kvůli jejich vlivu na tok řeky, který ovlivňuje přírodní stanoviště a v tomto případě tomu nebylo jinak. Prezident Ouattara (cit. dle South China Morning Post 2017) ve své inaugurační řeči však poznamenal, že západoafrické země mají podle dohody o změně

---

¹⁷Země, ve které probíhá vzpoura, se nemůže ekonomicky rozvíjet.

klimatu v Paříži v roce 2015 závazek snížit emise skleníkových plynů o 28 % do roku 2030 ve všech odvětvích (South China Morning Post 2017). Vodní elektrárna Soubré, která vyrábí energii z obnovitelných zdrojů, přispívá k tomuto cíli.

Dalším způsobem, jak Čína poskytuje svou ODA, je odpouštění dluhů. Peking se rozhodl oddlužit Pobřeží slonoviny spolu s dalšími osmi nejméně rozvinutými zeměmi a nejvíce zadluženými chudými zeměmi, což jsou Tanzanie, Zambie, Kamerun, Rovnicková Guinea, Mali, Togo, Benin a Súdán, od 16 bezúročných půjček ve výši 1,42 miliard juanů (English.gov.cn 2014).

3.1.3 Čínská rozvojová spolupráce s Etiopií

Další zemí, ve které se Čína velmi angažuje a pomáhá s rozvojovými projekty, je Etiopie. Dle AidData bylo mezi roky 2000–2014 poskytnuto na ODA do Etiopie 3,7 miliardy dolarů (AidData 2017: 52). Tato částka není konečná, protože se zde uskutečnilo ještě několik projektů, které jsou vykazovány jako OOF nebo OF, například v roce 2013 čínská banka poskytla půjčku v hodnotě 3,3 miliardy dolarů na projekt železnice z Addis Abeby do Džibutska nebo v roce 2006 poskytla Čína 500 milionů dolarů na nespecifikovaný rozvojový projekt (AidData 2017: 52).

V roce 2011 Etiopská železniční korporace (*Ethiopian Railway Corporation*, ERC) a Čínská železniční společnost (*China Railway Engineering Corporation*, CREC) podepsaly dohodu o vybudování železnice, která vede z města Sebeta, asi 25 km od Addis Abeby, až k městu Meiso na východě Addis Abeby. Celková vzdálenost železničního projektu se podle Etiopské železniční společnosti pohybuje kolem 320 kilometrů. Čínská vláda poskytovala veškerou nezbytnou podporu nejen CREC, ale i všem čínským společnostem, které působí v Etiopii. Projekt byl růstovým motorem pro Etiopii, který zvyšuje efektivitu

dopravní činnosti v zemi. V Etiopii to byl první projekt svého druhu a je velmi důležitý pro hospodářský růst země. Koridor bude propojen linkou směrem k Džibutsku a bude mít významnou roli v etiopských exportních a importních aktivitách přes přístav v Džibutsku (China International Electronic Commerce Network 2011). Konečná cena železnice činila 475 milionů dolarů, z čehož 85 % bylo kryto výraznou půjčkou od společnosti Exportní a importní čínská banka (Tarrosy – Vörös 2018). Trvalo tři roky než CREC dokončila dvouproutý 34,4 kilometrový systém. Zkušební operace začaly v únoru 2015, zatímco linky začaly fungovat až od září a listopadu 2015. Původním plánem bylo ulehčit provoz v hlavním městě, ale železnice bohužel nesplnila tento cíl. Denně je přepraveno kolem 110 000 cestujících ve městě, které má 6–7 milionů obyvatel (Tarrosy – Vörös 2018).

Dalším odvětvím, ve kterém Čína s Etiopií spolupracují, je podpora odborného a technického vzdělávání. Lidé jsou školeni v Čínském středisku odborného vzdělávání v Omdurmanu, v Súdánu (*China-assisted Friendship Vocational Training Center in Omdurman*). Čína podnikla aktivní kroky, aby pomohla přijímajícím africkým zemím rozvíjet odborné a technické vzdělávání, a proto zahájila projekt modernizace a rozšíření centra. Od roku 2001 do roku 2012 Čína vyslala do Etiopie více než 400 učitelů, kteří školili v zemědělské, odborné a technické oblasti. Celkem absolvovalo školení 1 800 učitelů ze zemědělských odborných škol a 35 000 zemědělských techniků (English.gov.cn 2014). Čína také vysílá do Etiopie dobrovolníky, kteří poskytují služby v oblasti výuky jazyků, tělesné výchovy, výuky na počítačích, tradiční čínské medicíny, zemědělské technologie, výtvarné výchovy, průmyslové technologie a sociálního rozvoje. Dále také vysílá své dobrovolníky kvůli mezinárodní pomoci školám, nemocnicím a výzkumným ústavům. Číňané například v Etiopii vylepšovali metodu výsadby melounů a místní producenti ovoce sklízeli mnohem více, než bylo standardní množství v daném roce. V letech 2011 až 2012 Čína úzce spolupracovala se Světovou zdravotnickou

organizací a vyslala 15 expertů do Namibie, Nigérie, Etiopie a Pákistánu, aby pomohla kontrolovat šíření poliomyelitidy. V roce 2012 vytvořila Čína pod záštitou UNESCO vzdělávací fond, který poskytuje vzdělávání učitelům osmi africkým zemím (English.gov.cn 2014).

Energetika je další klíčovou oblastí spolupráce, i když většina projektů v současnosti existuje pouze „na papíře“. Nyní probíhá výstavba Etiopské renesanční přehrady (*Great Ethiopian Renaissance Dam*), která má být dokončena v letošním roce. Bude to největší vodní přehrada v Africe a bude spojena s vodní elektrárnou. Problémem u této přehrady je, že je postavena na řece Modrý Nil, což je jeden z hlavních přítoků Nilu. Tvoří přibližně 60 % vody z Nilu, který zásobuje Egypt přibližně 90 % vody (The Telegraph 2017). Egypt se obává, že se sníží dodávky vody, bude zničena část již tak vzácné zemědělské půdy a ohrozí 93 milionů lidí, kteří již čelí nedostatku vody (The Telegraph 2017). Dalším vodním dílem je přehrada Gibe III na řece Omo, na jejíž výstavbě se Světová banka a mnoho dalších bank odmítlo zapojit kvůli devastujícím sociálním a environmentálním dopadům na údolní Dolní Omo a oblast jezera Turkana. Jediným partnerem, který se rozhodl projekt podpořit, byla čínská ICBC banka, která schválila půjčku ve výši 500 milionů dolarů (International Rivers nedatováno).

Od roku 2010 do roku 2012 poskytla Čína celkem 13 zařízení na ochranu životního prostředí pro 13 rozvojových zemí, jako je Kambodža, Myanmar, Etiopie, Jižní Súdán a Mikronésie. Dodávky rozvojové spolupráce zahrnovaly větrné a solární generátory a osvětlovací zařízení, přenosné solární zdroje, bioplynové zařízení, vozíky pro sběr odpadků a odvodňovací a zavlažovací zařízení. Čína proaktivně prosazuje spolupráci v oblasti Jih-Jih při řešení klimatických změn a podepsala s devíti zeměmi Memorandum o porozumění o bezplatných dodávkách pro řešení klimatických změn. Mezi tyto státy patří Grenada, Etiopie, Madagaskar, Nigérie, Benin, Maledivy, Kamerun, Burundi

a Samoa. V rámci tohoto memoranda poskytla Čína těmto zemím více než 500 000 energeticky úsporných svítilen a 10 000 energeticky úsporných klimatizačních jednotek (English.gov.cn 2014).

Během tří let uskutečnila Čína technickou spolupráci se zeměmi jako Etiopie, Burundi a Súdán a pomohla těmto zemím zlepšit jejich využívání a řízení solární energie, vodní energie a jiné čisté energie. Čína také zorganizovala 150 školení o ochraně životního prostředí a řešení klimatických změn ve více než 120 rozvojových zemích a poskytovala školení více než 4 000 úředníkům a technickým pracovníkům v oblastech, jako je rozvoj nízkouhlíkového průmyslu a energetická politika, ekologická ochrana, vodní hospodářství, ochrana půdy, využívání obnovitelných zdrojů, prevence a kontrola lesního hospodářství a desertifikace a včasné varování před meteorologickými katastrofami (English.gov.cn 2014).

Čína také pomáhá africkým zemím při řešení potravinové krize. Africký roh a Sahel je od roku 2015 postižen nejhorším suchem vyvolaným El-Niněm v uplynulém půl století a více než 30 milionů lidí čelilo z tohoto důvodu vážnému nedostatku potravin. V roce 2011 čínská vláda poskytla pomoc africkým státům, jako je Etiopie, Keňa, Džibuti a Somálsko, v celkové výši 40 milionů dolarů (FOCAC 2018). Čína dosud poskytla Etiopii nouzovou pomoc ve výši 36,6 milionů dolarů, čímž se stala třetím největším přispěvatelem v oblasti potravinové pomoci v zemi (FOCAC 2018). Další velkou hrozbou pro Etiopii je velké množství uprchlíků proudící do této země z ostatních států Afriky kvůli nestabilitě a konfliktům, které probíhají v sousedních státech.

3.2 Čínská rozvojová spolupráce mimo ODA

Většina prostředků, které Čína poskytuje na rozvojové projekty, jsou označovány jako jiné oficiální toky (OOF). Jsou to oficiální transakce v sektoru, které nesplňují kritéria oficiální rozvojové pomoci neboli ODA. Jejich výše dosahuje až 62 % celkových peněžních výdajů vynakládaných na rozvojovou asistenci. AidData (2017: 10) dále uvádí, že 16 % financí bylo vykázáno prostřednictvím vágního oficiálního financování neboli OF, které představuje oficiální finanční toky bez dostatečných informací o opravdovém zdroji. Skupina OOF zahrnuje poskytnutí finančních prostředků na velké obchody, například půjčky poskytnuté ruským ropným společností v roce 2009, kdy motivace je zjevně komerční. Pokud je země bohatá na přírodní zdroje, tak Čína preferuje spíše obchodní vazby, než poskytování ODA. Peking poskytuje finance na více komerčně smýšlející projekty, energetiku a transport (více viz Příloha č. 8), což je právě to, co ho odlišuje od tradičních donorů, kteří se spíše než půjčky snaží poskytovat granty na rozvojové projekty (Taylor 2017).

Čínská OOF dosahovala mezi lety 2000–2014 zhruba 216,3 miliard dolarů (AidData nedatováno). Při pohledu na recipientské země zjistíme, že v případě OOF nelze většinu největších příjemců zařadit na jeden kontinent, jako je tomu u ODA. Naopak mezi těmito státy můžeme najít pouze jednu africkou zemi, a to na třetím místě Angolu. Největším příjemcem čínských financí bylo v letech 2000–2014 Rusko (36,6 miliard dolarů), poté Pákistán (16,3 miliard dolarů), dále již zmiňovaná Angola (13,4 miliard dolarů) a na čtvrtém místě Venezuela (10,8 miliard dolarů)¹⁸ (AidData nedatováno). Dále v mé práci rozeberu první tři recipienty čínského financování skrz OOF.

---

¹⁸ Přehled prvních deseti států naleznete v přílohách (viz Příloha č. 6).

3.2.1 Čínská rozvojová spolupráce s Ruskem

Čínská zahraniční asistence Rusku je téměř výlučně tvořena OOF. Rusko je vůbec největším recipientem čínské pomoci v mezinárodním prostředí. Hlavní prioritou Pekingu je přístup k obrovským ruským zásobám ropy, a proto se velmi často stává, že rozdíly mezi rozvojovou spoluprací a čistým obchodem se do jisté míry stírají. Převážnou část čínské spolupráce tvoří půjčka ve výši 25 miliard dolarů, kterou poskytla Čínská rozvojová banka ropné společnosti Rosněř' a společnosti stavící ropovodní potrubí Transněř' (Allen–Ebrahimian 2017). Ruská státní ropná společnost Rosněř' byla jmenována největším věřitelem Číny. Mnoho půjček je poskytováno za účelem vývozu ropy z Ruska do Číny. Tyto dodávky jsou velmi konzistentní a do roku 2009 čínská rozvojová asistence této společnosti činila okolo 35 miliard dolarů, což je přibližně 10 % celkových výdajů zahraniční pomoci Číny v období 2000–2014 (Lo 2017).

Půjčky byly navrženy tak, aby zlepšily operace ropné společnosti včetně roční dodávky 15 milionů tun ropy do Číny v období 20 let od roku 2011. Po těchto 20 let by ropná společnost měla zaplatit každoročně úroky ve výši 5,69 % (Lo 2017). Při summitu BRICS v roce 2017 bylo domluveno, že podíl 14 % Rosněř'u bude převedeno čínské společnosti *Shanghai China Energy* se sídlem v Šanghaji. Tento krok byl podstoupen kvůli ulehčení náročného splácení dluhu o 9 miliard dolarů (Lo 2017). Společnost totiž v posledních letech bojovala s těžkými podmínkami kvůli poklesu světových cen ropy a z důvodu uvalení amerických a evropských sankcí v důsledku ruského zásahu na Ukrajině. Od roku 2013 do roku 2016 se vývozy ruské ropy do Číny více než zdvojnásobily, přičemž Rusko předběhlo Saúdskou Arábií a stalo se v roce 2016 nejvyšším dodavatelem ropy do Číny (Stronski – Ng 2018). Na tomto případu lze vidět, jakým způsobem Čína navazuje s Ruskem rozvojovou spoluprací. Díky ropným sankcím uvaleným na Rusko západními zeměmi si Čína může nastavit jakékoliv podmínky, protože Rusko nemá moc na výběr, komu ropu dodávat.

Další komoditou, kterou Čína čerpá z Ruska je zemní plyn. Není sice známo, kolik přesně bude ČLR za dodávky zemního plynu platit, nicméně je již nyní jisté, že to bude méně, než platily západoevropské země. Gazprom nejdříve odmítl financování ropovodu ze strany Číny, kvůli vysokým úrokovým sazbám, nicméně po dvou letech vyjednávání přijal půjčku na potrubí od Čínské banky ve výši 2, 2 miliardy dolarů (Stronski – Ng 2018). Původně měla půjčka dosahovat 25 miliard dolarů. Potrubí *Power of Siberia* by mělo být dokončeno v roce 2019. Dále byly zahájeny rozhovory jednající o dalších dvou plynovodech *Sakhalin* a *Power of Siberia 2* v Altajské republice, ale kvůli zpomalení čínského hospodářského růstu a následné nejistotě ohledně jejích energetických potřeb, byly rozhovory odloženy. Nízké ceny zemního plynu také zpochybňují ziskovost energetických obchodů mezi Ruskem a Čínou (Stronski – Ng 2018).

Kromě ropy a plynu by Čína mohla pomoci Rusku realizovat druhý bod rozvojové strategie pro ruský Dálný východ, který rozvíjí infrastrukturu a podniky v sekundárním sektoru, aby zvýšily vývozy neželezných uhlovodíků do oblasti Asie a Tichomoří. Taková ekonomická aktivita by mohla pomoci ruskému Dálnému východu k posunu z pouhého vývozce materiálů bez přidané hodnoty do Číny, a také usnadní jeho dlouhodobý a udržitelný rozvoj. Od roku 2014 vybuďovalo Rusko vozidla, která by přilákala domácí a zahraniční investice na Dálném východě, jako je například volný přístav Vladivostok, a oblasti prioritního rozvoje. Nabízejí fiskální pobídky, volné celní zóny, deregulaci a další příznivé podmínky pro dlouhé trvání, které motivují k podnikání (Stronski – Ng 2018).

Další surovinou, která je dovážena z Ruska do Číny, je uhlí. V roce 2009 byly Pekingem poskytnuty půjčky ve výši 6 miliard dolarů na těžbu uhlí (Allen-Ebrahimian 2017). V roce 2008 začal z Ruska do Číny rozsáhlý vývoz uhlí. Do roku 2010 měl vývoz dosáhnout 13 milionů tun ročně, nicméně této částky nebylo dosaženo a do Číny se vyvezl jen zlomek ruské produkce (Blagov

2011). Zbývající část finančních toků, které Čína poskytla Rusku mezi lety 2000–2014 proběhla mezi Exportní a importní čínskou bankou, Čínskou rozvojovou bankou a různými ruskými bankami, včetně Ruské rozvojové banky, Sberbank, VTB Bank a Vnesheconomban (Allen-Ebrahimian 2017).

3.2.2 Čínská rozvojová spolupráce s Pákistánem

Pákistán je druhým největším příjemcem čínské rozvojové spolupráce, která probíhá stejně jako u Ruska prostřednictvím OOF. Nicméně, i když rozvojová spolupráce probíhá na stejném principu, není ze stejných důvodů. Pákistán má velmi výhodnou polohu v regionu a má s Čínou společný zájem, a to vyvažování vlivu Indie a USA v této oblasti. Plánem bylo vybudovat Čínsko-pákistánský hospodářský koridor (CPEC), který by měl zvýšit investice do Pákistánu, což se stalo součástí čínských ambicí rozšiřovat svůj obchodní vliv. Hospodářský koridor je vlajkovým projektem čínské iniciativy *One Belt One Road* a také se díky němu zvýšil globální profil Pákistánu ve světě. V roce 2015 Si Ťin-pching představil v Pákistánu investiční plán ve výši 46 miliard dolarů (The Guardian 2015). Očekávalo se, že ukončí chronickou pákistánskou energetickou krizi a pomůže k vybudování regionálního hospodářského centra. Pákistán doufá, že investice pomůže k nastartování dlouhodobého zvyšování ekonomických a hospodářských výsledků v zemi.

Nejdříve Čína a Pákistán spolupracovali dlouhou dobu v diplomatických a vojenských kruzích a ekonomické vazby mezi těmito zeměmi začaly růst až později. V roce 2014 překonal bilaterální obchod částku dvanáct miliard dolarů, ve srovnání s rokem 2004, kdy částka dosahovala pouhé dvě miliardy dolarů (The Guardian 2015). Země mezi sebou začaly spolupracovat na projektech týkajících se těžby zemního plynu a uhlí a využití solární energie. Pákistán se potýkal s nedostatečným přístupem k energetickým zdrojům, což mělo dopad na růst HDP a způsobovalo chudobu. Díky projektu Čínsko-

pákistánský hospodářský koridor je budována silniční a železniční infrastruktura a plynovody, které povedou z Blízkého východu přes Pákistán do Číny. Tento projekt se rozkládá na 3000 kilometrech od pákistánského přístavu Gwádar až po západní město Kašgar v Číně. Přístav v Pákistánu byl vybudován za jedenáct miliard dolarů (The Guardian 2015). Přístav Gwádar v provincii Balúčistán je hlavním rysem hospodářského koridoru Číny a Pákistánu. Společnost *China Overseas Port Holding Company* plánuje rozšířit přístav Gwádar vybudováním devíti nových, víceúčelových lůžek podél nábřeží o rozloze 3, 2 km na východ od těch stávajících. Pákistán zadal zakázku na výstavbu a provoz Číně v roce 2013. Přístav Gwádar poskytne alternativní lodní trasu k Malacké úžině, která je často hlídána Spojenými státy. Dopravní cesta z Blízkého východu do Číny přes úžinu je dlouhá přibližně 12 tisíc km (Souht China Morning Post nedatováno).

V roce 2010 se Spojené státy pokoušely poskytnout Pákistánu rozvojovou asistenci ve výši pět miliard dolarů, bohužel tento příspěvek neměl moc velký dopad na zlepšení ekonomické situace v zemi. Každoročně do této země přijde 1,5 miliardy dolarů na ekonomický rozvoj, bohužel přibližně polovina z toho neopustí pákistánskou vládu a druhá polovina směřuje na vyplacení projektů amerických společností (The Guardian 2015), což je obecně velký problém u ODA. Pokud jde o čínské investice do silnic a železnic, je prognóza optimističtější. Peking se snaží propojit tři oblasti v Asii, a to jižní Asii, střední Asii a Čínu. Pákistán, který se nachází zhruba uprostřed, se proto stane ekonomickým centrem. Nicméně infrastrukturní projekty je těžké vybudovat, protože se v Pákistánu nachází rozvrácené provincie, jako například Balúčistán, kde existují separatistické tendence.

V Pákistánu je nejvíce finančních prostředků vynakládáno na infrastrukturu. Zhruba 60 miliard dolarů stály pozemní a námořní projekty sponzorované Čínou, které jsou známé jako Čínsko-pákistánský ekonomický

koridor (CPEC) (Chandran 2017). Prezident Si Ťin-pching pozastavil v roce 2017 financování projektu Tři cesty (*the Three Road*) a zatím nebyl uveden důvod. Pouze oznámil, že brzy zveřejní nové pokyny na pokračování projektu. Tento fakt je důkazem jednostranného řízení projektu Čínou. Dalším případem je projekt *One Belt One Road*, který závisí čistě na čínském vedení. Pokud by se některé země, které jsou do tohoto projektu zahrnuty, nepohodly s Pekingem, mohly by pro ně vzniknout vážné ekonomické následky (Chandran 2017).

Celková odhadovaná cena projektu Tři cesty, který spojuje několik pákistánských měst, je jedna miliarda dolarů (Chandran 2017). Zastavení prací může být způsob, jakým Čína dává diplomatickou cestou najevo, že projekt bude probíhat podle podmínek Pekingu. Tuto reakci mohly vyvolat obavy Číny kvůli bezpečnostním problémům a vnitřním rozepřím pákistánských politiků. Hádku mezi politiky vyvolalo to, že z projektu budou finančně prosperovat silné provincie Pandžábu, ale chudší regiony z toho nebudou mít žádné benefity. Peking kvůli tomu může požadovat, aby pákistánská armáda převzala hlavní roli v projektech v oblasti infrastruktury, protože užší zapojení armády do politických otázek by mělo pro Čínu žádoucí dopady, neboť čínští představitelé považují pákistánskou armádu za epicentrum moci v Pákistánu a její zapojení do projektu zaručuje jeho úspěch.

Koridor prochází spornými územími, takže vojenské vedení zmírní bezpečnostní obavy Číny. Projekt vede skrz území Gilgit-Baltistán, což je region pod pákistánskou administrativou, ale nárokuje si ho Indie. Toto území propojuje autonomní ujgurskou oblast Sin-ťiang s pákistánskou povstaleckou provincií Balúčistán. Již zde proběhlo několik konfliktů a došlo dokonce k napadení čínského dělníka. Nebyl to první případ útoku proti infrastrukturním a energetickým projektům v této oblasti, a proto čínská vláda chce, aby se zapojila pákistánská armáda. Je možné, že Peking přehodnotí svou

investici vzhledem k celkově špatnému ekonomickému vývoji v Pákistánu a nedostatečné obraně ze strany pákistánských politiků (Chandran 2017).

3.2.3 Čínská rozvojová spolupráce s Angolou

Angola je dalším příkladem státu, díky kterému si Čína zajišťuje energetickou bezpečnost. Hlavní příjmy této země pochází právě z ropy. Angola je totiž druhý největší producent ropy v Africe a tato komodita představuje zhruba 45 % HDP a 95 % vývozu (Mooney 2017). Z tohoto důvodu se angolská vláda rozhodla vybudovat hlubokomořský přístav v severní provincii Cabinda, která je oddělena od zbytku Angoly úzkým pruhem země, náležící Demokratické republice Kongo. Čína na projekt poskytla půjčku ve výši 600 milionů dolarů (Mooney 2017). Projekt je také budován čínskou stavební společností a má pomoci Angole podporovat průmysl a obchod, neboť její ekonomika je nadále slabá kvůli celosvětovému poklesu cen ropy. Angolský investiční fond *Fundo Soberano de Angola* (FSDEA), který vznikl za účelem získání jiných příjmů než jen z ropy, investuje do projektu 180 milionů dolarů (Mooney 2017). Stavební práce začaly v roce 2016 a první fáze by měla být dokončena do konce roku 2017. V první fázi se buduje terminál s nábřežím o rozloze 630 metrů a s hloubkou 14 metrů, který je spojen s pobřežím a dvou kilometrovým mostem. Do první fáze projektu je také zahrnuta výstavba opravní lodí a plánování zóny volného obchodu. Dokončení prací by mělo proběhnout v roce 2020.

Nízká cena ropy měla zásadní negativní dopad na výnosy z devizových příjmů a objemy přepravy zboží. Přístav Luanda, kde má svou pobočku společnost *APM Terminals*, *Maersk Group* a *Sogester* provozující kontejnerovou dopravu, je primární námořní branou země. Tento přístav zpracoval ve třetím čtvrtletí roku 2016 přibližně 1,8 milionu tun nákladu, což je pokles o přibližně 9 % ve stejném období v roce 2015 (Mooney 2017). Objemy kontejnerových nákladu klesly o 11 % a bezkontejnerová přeprava poklesla o 4 %.

Obchody poklesly v první polovině roku 2016 o 35 % (1,7 milionu tun) (Mooney 2017). Přestože se cena ropy v prvním čtvrtletí roku 2016 zvýšila na úroveň na méně než 40 dolarů za barel, prognóza *IHS Markit Energy* odhaduje, že až do konce roku 2018 nedosáhne vyšší ceny než 60 dolarů za barel (Mooney 2017). Investice do průmyslového sektoru a infrastruktura na podporu obchodu v subsaharské oblasti ukázaly vysokou míru ziskovosti a odolnosti vůči rizikům spojeným se zeměmi tohoto kontinentu. Do projektu jsou vkládány velké naděje, protože podle prognózy může zlepšit konkurenceschopnost obchodního systému Angoly. Očekává se, že projekt bude generovat zhruba 20 000 pracovních míst (Mooney 2017). Přidělování kapitálu do námořní infrastruktury a na logistickou a průmyslovou podporu v Angole umožňuje diverzifikaci dalších investic na mezinárodních finančních trzích přítomných v FSDEA.

Dalším megalomanským projektem, na kterém se Čína v Angole podílela je stavba rezidenční oblasti Nova Cidade de Kilamba za hlavním městem Luanda. Tomuto projektu se začalo přezdívát „město duchů“. Státní podnik *China International Trust and Investment Corporation (CITIC)* postavil město v Angole, které je docela prázdné. Projekt zahrnuje 750 osmimetrových bytových domů, desítky škol a více než 100 maloobchodních jednotek (Badkar 2012). Tato rezidence stála 3,5 miliardy dolarů a pokrývá 12 355 akrů. Byla postavena tak, aby sloužila přibližně 500 000 obyvatelům, a to je jedno z několika satelitních měst, které postavily čínské firmy v Angole. Byty v komplexu se cenově pohybují mezi 120 000 a 250 000 dolary. Žádný z nich si nemůže dovolit průměrný obyvatel Angoly, protože podle Světové banky je sice výše HDP na obyvatele 10 189 dolarů ročně (World Bank 2016), nicméně zde není žádná střední třída, jen velmi chudí a velmi bohatí, a tak není nikdo, kdo by koupil takové domy.

Příkladem další spolupráce mezi angolskou vládou a Čínou může být kontrakt na 291 milionů dolarů (Angola Today 2016). Tyto finance jsou Angole

poskytnuty na projekty týkající se veřejné správy země, které však musí být vystavěny čínskými firmami. Mezi smluvními společnostmi je *Sinohydro Group*, která má rozpočet 127,7 milionů dolarů a bude zodpovědná za rekonstrukci tří národních silnic v provinciích Cuanza Sul, Cuanza Norte a Melanje (Angola Today 2016). Další firmou, která bude zodpovědná za rekonstrukci vodovodů pro obyvatele Hambo a Bié, je společnost *China National Industry Corporation Group (Sinomach)*. Rozpočet na tento projekt činí 35,8 milionů dolarů (Angola Today 2016). Také bylo schváleno dalších pět smluv, které budou financovat správu Angoly, ve výši 163,5 milionů dolarů (Angola Today 2016).

Další úvěrový limit, který Čína poskytla Angole, se odhaduje na 5,2 miliardy dolarů (Angola Today 2016). Slouží na financování celkem 155 projektů v Angole, které budou realizovány čínskými společnostmi a umožní vytvoření 365 000 pracovních míst (Angola Today 2016). Od začátku implementace úvěru podepsala angolská vláda 74 smluv s 37 čínskými společnostmi, jejichž projekty byly již vyčísleny na 3,95 miliardy dolarů (Angola Today 2016). Úvěry pokrývají projekty na veřejnou infrastrukturu v devíti segmentech, které vyzdvihují odvětví energetiky a vody v rámci rozpočtu ve výši 2,17 miliardy dolarů (Angola Today 2016). Dále zahrnují výstavbu veřejného sektoru a rehabilitaci silnic, která se odhaduje na 1,6 miliardy dolarů a také poskytnou prostředky na rekonstrukci základních a středních škol ve výši 3,73 miliardy dolarů (Angola Today 2016).

ZÁVĚR

Čínská lidová republika sice začala s navazováním rozvojové spolupráce již v 50. letech 20. století, nicméně jako o novém donorovi o ní hovoříme až po konci studené války. V této době se začaly ekonomicky vyvíjet státy, kterým se v období studené války říkalo země třetího světa z důvodu nezapojení se do bipolárního konfliktu. Tyto státy se začaly sdružovat od 50. let v Hnutí nezúčastněných a principy, na kterých byla tato kooperace postavena, daly vzniknout tzv. jiho-jižní spolupráci a fungují do dnes. Tato pravidla se nazývala *panča šila* a měla za úkol upravovat vztahy mezi jednotlivými státy zemí Jihu. Je zde explicitně zmíněn vzájemný respekt k územní integritě a teritorialitě, vzájemné neútočení, nezasahování do vnitřních záležitostí, respekt ke vzájemné rovnosti a mírová koexistence. Čína sice do sdružení Hnutí nezúčastněných zemí nikdy nevstoupila jako plnohodnotný člen, nicméně dodržuje zásady upravující vzájemné vztahy.

Čína jde v mnoha ohledech svou vlastní cestou a zatím je zjevné, že to funguje. Tento směr, kterým se ubírá, byl nazván Pekingský konsenzus. Jsou to tři základní pravidla, kterými se Čína řídí a díky nim se stala ekonomickou velmocí. Podle těchto pravidel by se měly řídit všechny země, aby dosáhly hospodářského růstu. Státy si podle Číny nesmí nechat diktovat hospodářskou politiku od západních zemí a institucí jako je Světová banka či Mezinárodní měnový fond, protože si podle ní každý stát musí přijít na vlastní cestu rozvoje. Prvním rysem Pekingského konsenzu je, že rozvojové země musí začít s technologickým vývojem, protože v dnešní době jsou technologie velmi zásadní. Dalším pravidlem je, že státy nesmí měřit kvalitu života podle HDP či dalších ekonomických indexů, místo toho se mají raději zaměřovat na udržitelnost a cíle rozvoje. Třetím je pravidlo sebeurčení, podle něhož by si každý stát měl držet svou nezávislost a odmítat vůli jiných mocností.

Cílem mé práce bylo zjistit, zda se charakter čínské rozvojové spolupráce shoduje s charakterem rozvojové spolupráce nových donorů. Stanovila jsem si několik výzkumných otázek, které mi měly pomoci k lepšímu naplnění cíle. Nyní budu na jednotlivé otázky odpovídat. První otázka zní: Jaký je institucionální rámec v čínské rozvojové spolupráci? Čínská rozvojová asistence nemá jednu zodpovědnou organizaci či agenturu, která by spravovala finance na rozvoj. Tuto úlohu zastávají tři instituce, a to Exportní a importní čínská banka, Čínská rozvojová banka a Čínský rozvojový fond Afriky. Zodpovědným orgánem, který rozhoduje o poskytování prostředků je ministerstvo financí a ministerstvo obchodu. V rámci ministerstva obchodu je dále obsaženo několik struktur a kategorií, které také poskytují prostředky do rozvojové spolupráce. Většina struktur je nicméně neznámá a nemůže být opomenuta ani úloha velkých státních podniků, které jsou do rozvojové spolupráce velmi zapojené. Nicméně úloha těchto podniků při plánování, rozhodování a fungování rozvojových programů zůstává neznámá.

Jaké jsou největší čínské recipientské? Čínská rozvojová asistence se dělí na dvě skupiny. První je oficiální rozvojová pomoc (ODA). Největší recipientské země jsou Kuba, Pobřeží slonoviny a Etiopie. Druhá jsou jiné oficiální toky (OOF). Největšími recipienty této skupiny jsou Rusko, Pákistán a Angola.

Jaké jsou čínské motivace v rámci rozvojové spolupráce? Čína má hned několik motivací, kvůli kterým navazuje rozvojovou asistenci. Nejdůležitější je ekonomická motivace. Čína potřebuje expandovat po celém světě a zajišťovat si svou energetickou bezpečnost. Jedním z nástrojů, který k tomu používá je právě rozvoj. Další motivy jsou politického charakteru. Od 70. let 20. století nahradil Peking v Radě bezpečnosti OSN Tchaj-wan a od té doby se snaží, aby všechny státy navazovaly diplomatické styky s pevninskou Čínou. Stejná situace nastává v případě Tibetu, který Peking považuje za své území.

Z těchto důvodů je od recipientských zemí požadováno, aby dodržovaly politiku jedné Číny. Další motivace je bezpečnost v regionu, které se budu věnovat níže.

Jakým způsobem Čína vykonává rozvojovou spolupráci? Tuto otázku zodpovím pomocí charakteristických rysů nových dárců a na praktických příkladech předvedu, zda Peking do této kategorie zapadá nebo se od nich nějakým způsobem liší. První charakteristikou bylo nedeterminování rozvojové spolupráce vnitropolitickými podmínkami. V tomto ohledu je ČLR ukázkovým novým donorem. Všechny její snahy směřují k zajištění si ekonomické převahy a s tím souvisí i energetická bezpečnost. Pro Peking není důležité, zda stát porušuje lidská práva nebo svobodu slova a podobně. Můžeme to vidět na příkladu Zimbabwe. Tato země je čtvrtý největší příjemce čínské oficiální rozvojové spolupráce. Od počátku tisíciletí čelí Zimbabwe vážným politickým a sociálně-ekonomickým výzvám, které ohrožily životy a živobytí mnoha lidí. Další podobnou problémovou zemí je Súdán, který je jeden z největších afrických obchodních partnerů Číny a poskytuje jí obrovské dodávky ropy. Existují i přímé důkazy o tom, že se Peking zapojoval do vnitrostátního konfliktu a podporoval dodávkami zbraní tamní vládu v boji proti povstalcům.

Druhou charakteristikou je netransparentnost státu v rámci rozvojové spolupráce, což je všeobecně známo, že Peking si dává velký pozor na to, jaké informace poskytne veřejnosti a jaké drží v tajnosti. Čínská rozvojová asistence je spravována několika institucemi, které jsou již výše zmíněné.

Třetím charakteristickým rysem je, že noví donoři se nacházejí v nestabilním prostředí a snaží se navazovat svou rozvojovou spolupráci hlavně ve své geografické blízkosti. V případě Číny můžeme tento jev pozorovat v druhé polovině 90. let, kdy nastala Asijská krize. Čína se této nepříznivé situaci v regionu vyhnula a začala pomáhat svému okolí přerozdělováním balíčků pomoci a úvěrů s nízkým úrokem. Dalším příkladem, kdy si Čína zajišťuje svou geografickou bezpečnost, je v případě Severní Koreji. Tento velmi nebezpečný

a nepředvídatelný stát je tak nestabilní, že v případě zhroucení režimu a totálního kolapsu se Čína obává o obrovský příval migrantů na své již tak lidnaté území a další věc je, že Peking KLR podporuje kvůli tomu, že Jižní Korea je spojencem Spojených států a bezprostřední blízkost této velmoci je pro Čínu také velmi nepříjemná.

Další stát, se kterým Peking navázal rozvojovou spoluprací, je například Kazachstán, a to kvůli muslimské separatistické skupině Ujgurů, která žije na území autonomní oblasti Sin-ťiang. Čína kvůli této separatistické skupině obyvatel pomáhá Kazachstánu hlavně v militantní oblasti. Další státy, které mají podobný problém, a se kterými Peking spolupracuje, jsou Kyrgyzstán, Uzbekistán a Tádžikistán. Největší spojenec v regionu je pro Čínu Pákistán, což se také projevuje na poskytovaných prostředcích v rámci rozvojové spolupráce. Čína s touto zemí spolupracuje hlavně kvůli vyvažování vlivu Indie a USA v rámci jihovýchodní Asie a dále s Pákistánem spolupracuje i kvůli energetické bezpečnosti.

Dalším charakteristickým rysem pro rozvojovou spolupráci nových donorů je, že neexistuje jednoznačná definice, podle které by rozvojovou spoluprací tyto státy navazovaly. Jak bylo již výše zmíněno, institucionální rámec čínské asistence není jednoznačný a transparentní a ve stejném stavu jsou i informace o přerozdělování prostředků na rozvojovou spolupráci. Západní země mají jasně stanovené, co se do rozvojové asistence počítá a co nikoliv. Definují to podle oficiální rozvojové asistence (ODA), nicméně u zemí globálního Jihu můžeme projekty na rozvoj zařazovat do tří kategorií. První jsou prostředky podobné ODA, druhou skupinou jsou jiné oficiální toky (OOF) a poslední skupinou jsou prostředky, které nelze zařadit ani do ODA ani do OOF a jsou někde na pomezí. Tyto prostředky jsou nazývány vágní oficiální financování (OF). Dalším problémem je, že většina z nových dárců si do poskytování

rozvojové asistence započítává dodávky zbraní a podobně, což u Západních donorů není možné.

Posledním charakteristickým rysem je trilaterální spolupráce. V této oblasti se Čína začala velmi zapojovat. Velkou spoluprací můžeme pozorovat s nejrůznějšími agenturami OSN. Například Čína, UDNP a Kambodža zahájily projekt spolupráce na rozšíření exportu manioku díky úspěchům v oblasti techniky sázení této rostliny. V březnu 2012 byl založen UNESCO *Fund-in-trust* pro multilaterální spolupráci mezi Čínou a Afrikou, fond byl financován Čínou s cílem zvýšit investice do základního vzdělávání v Africe. Dalším příkladem je projekt dodávky vody na Cookovy ostrovy. Na žádost vlády Cookových ostrovů uzavřely v srpnu 2012 Čína, Nový Zéland a Cookovy ostrovy dohodu o projektu dodávky vody. Po dokončení projektu byla místním obyvatelům poskytnuta zásoba čisté pitné vody.

S ohledem na všechny tyto charakteristiky můžeme bez pochyby říci, že Čína je typickým příkladem nového dárce v rámci rozvojové spolupráce. Po hlubším zkoumání však můžeme pozorovat i charakteristiky, které nejsou úplně typické pro nové dárce a jsou unikátní právě v případě Čínské lidové republiky. V některých případech můžeme pozorovat čínskou potřebu dostat se na nové trhy kvůli odbytu jejích výrobků. Tento fakt může být do jisté míry velmi nebezpečný pro domácí obchodníky. Čína dokáže vyrábět zboží za velmi nízké náklady, a to některé státy například Uzbekistán vidí jako velký problém. Drobní podnikatelé jsou ohroženi pekingskou expanzí a velmi často krachují, což není dobré pro domácí ekonomiku.

Dalším rysem, který je typický pro pekingskou zahraniční asistenci, je realizace většiny projektů čínskými firmami. Nemusí to být jen z důvodu co největšího zisku, ale může se zdát, že je Čína velmi nedůvěřivá k ostatním státům. Projekty na výstavbu infrastruktury Peking řeší sám, protože má strach, aby se do Číny dostaly nerostné suroviny v pořádku nebo naopak, aby čínské

výrobky do země doputovaly bez problému. S tímto také souvisí problém čínských komunit. Číňané jsou velmi nepřizpůsobiví a tvoří si v recipientských zemích své vlastní komunity, nehledě na to, že kdyby na stavbu projektů byli najímáni obyvatelé z dané země, byl by to větší přínos pro hospodářský růst dané země. Byla by vytvořena pracovní místa pro místní, a tím by se i zvýšil hospodářský obrat.

Další charakteristikou je to, že Čína svou rozvojovou asistenci neposkytuje jen v mezích svého regionu. V podstatě už expandovala do skoro celého světa. Příkladem může být největší čínský příjemce ODA, Kuba. S touto zemí má Peking dlouholeté vztahy a díky ní navázal také vztahy s dalšími latinskoamerickými státy. Zřejmě největší rozvojová spolupráce probíhá v rámci afrického kontinentu, protože se zde nachází obrovské nerostné bohatství a většinou země nemají kapacity na těžbu. Čína do těchto států přináší technologie potřebné k těžbě a pro zajištění bezpečných dodávek zde Peking také vytvoří infrastrukturu a v podstatě zařídí veškeré záležitosti týkající se dodávek surovin. V rámci tohoto schématu dokonce Čína vytvořila obrovský projekt, který jí má pomoci s bezpečným dodáním potřebných zdrojů, tzv. Novou Hedvábnou stezku. Tímto způsobem si Peking postupně buduje cesty na všechny kontinenty.

Čínu bezpochyby můžeme nazývat novým donorem. Všechny charakteristiky této kategorie se shodují s navazováním pekingské rozvojové spolupráce. Nicméně, jak již bylo řečeno, Čína si jde svou vlastní cestou a spíše to vypadá, že si tvoří vlastní pravidla. V tomto ohledu se stává velkou hrozbou pro západní státy a jejich snahy na zlepšení mezinárodního systému. Nicméně přes všechna pozitiva, ale i negativa, je zřejmé, že čínská rozvojová spolupráce v mnoha ohledech funguje a recipientské státy spolupracují raději s Pekingem než se státy globálního Severu, právě díky nevměšování se do vnitropolitických záležitostí a nedeterminování podmínek rozvojovým státům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

African Development Bank Group (nedatováno). *China* (<https://www.afdb.org/en/countries/non-regional-member-countries/china/>, 31. 3. 2018).

Aid Architecture (2008). An Overview of the Main Trends in Official Development Assistance Flows. *World Bank* (http://siteresources.worldbank.org/IDA/Resources/Aid_Architecture-May2008.pdf, 3. 3. 2018), s. 1–47.

AidData (nedatováno). *China's Global Development Footpring* (<http://aiddata.org/china>, 7. 4. 2018).

AidData (2017). *Aid, China, and Growth: Evidence from a Nex Global Development Finance Dataset*. Working paper 46, s. 1–61.

Allen-Ebrahimian, B. (2017). Russia Is the Biggest Recipient of Chinese Foreign Aid. *Foreign Policy*. 11. 10. 2017 (<http://foreignpolicy.com/2017/10/11/russia-is-the-biggest-recipient-of-chinese-foreign-aid-north-korea/>, 10. 4. 2018).

Angola Today (2016). *Government of Angola contracts with Chinese companies with 291,2 million USD*. 23. 8. 2016 (<http://www.angola-today.com/news/chinese/>, 9. 4. 2018).

Asian Development Bank (nedatováno). *Our Work* (<https://www.adb.org/about/our-work>, 31. 3. 2018).

Badkar, M. (2012). Check Out The Massive Chinese-Built Ghost Town In The Middle Of Angola. *Business Insider*. 3. 7. 2012 (<http://www.businessinsider.com/chinese-built-ghost-town-kilamba-angola-2012-7>, 9. 4. 2018).

Bashir, S. (nedatováno). China's Contribution to Skills Development in Sub-Saharan Africa. *African Centre for Technology Studies* (<http://blog.acts-net.org/bloggers/the-african-technopolitan/13-china-s-contribution-to-skills-development-in-sub-saharan-africa>, 25. 3. 2018).

Becerra, J. (2015). Partnering with Emerging Donors. *Europa*. 11. 11. 2015 (<https://europa.eu/capacity4dev/article/partnering-emerging-donors>, 28. 2. 2018).

Berdych, A. (2007). Půlstoletí čínsko–africké mesaliance. *Asociace pro mezinárodní otázky*. 4. 1. 2007 (<https://www.amo.cz/pulstoleti-cinsko-africke-mesaliance/>, 31. 3. 2018).

Blagov, S. (2011). Russia Prioritizes Increased Energy Supplies to China. *The Jamestown Foundation*. 27. 4. 2011 (<https://jamestown.org/program/russia-prioritizes-increased-energy-supplies-to-china/>, 18. 4. 2018).

Bräutigam, D. – Hopkins, J. (2012). *Is China a Challenge to the Global Aid Architecture?* (New Orleans: American Political Science Association).

BRICS (nedatováno). *About BRICS* (<http://brics.itamaraty.gov.br/>, 31. 3. 2018).

Bruntdland, G. H. (1987). Our Common Future. *OSN* (<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, 20. 2. 2018).

Brzezinski, Z. (2004). *Volba: Globální Nadvláda nebo Globální Vedení* (Praha: Mladá Fronta).

Chandran, N (2017). Pakistan learns the downside of taking infrastructure money from China. *CNBC*. 12. 12. 2017 (<https://www.cnbc.com/2017/12/12/china-and-pakistan-infrastructure-spending-on-road-project-dries-up.html>, 10. 4. 2018).

Chien, S. – Yang, T. – Wu, Y. (2010). Taiwan's Foreign Aid and Technical Assistance in the Marshall Islands. *Univeristy of California Press*, Vol. 50, No. 6, s. 1184–1204.

China International Electronic Commerce Network (2011). *Chinese, Ethiopian companies sign agreement for railway project* (http://en.ec.com.cn/article/newsroom/newsroomindustry/201110/1167267_1.html, 8. 4. 2018).

Collier, P. (2007). *Miliarda nejchudších: Proč se některým zemím nedaří a co s tím* (New York: Oxford University Press).

Contipelli, E. – Picciau, S. (2015). China's Global Order: a New Paradigm in South to South Relations. *CIRR*. Vol. 21, No. 73, s. 89–108.

Cooper, J. F. (2016). *China's Foreign Aid and Investment Diplomacy, Volume III: Strategy Beyond Asia and Challenges to the United States and the International Order* (United Kingdom: Macmillan Publishers).

ČT24 (2010). *Situaci v Pobřeží slonoviny neúspěšně řešili tři prezidenti*. 28. 12. 2010 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1295142-situaci-v-pobrezi-slonoviny-neuspesne-resili-tri-prezidenti>, 22. 4. 2018).

Dellios, R. (2010). The PRC's Governance Diplomacy in the Asia-Pacific Region. In: Yu, P. K. – Chow, W. E. – Kao, S. F., *International Governance, Regimes, and Globalization: Case studies from Beijing and Taipei* (Plymouth: Lexington Books), s. 95–106.

Easterly, W. (2010). *Břímě bílého muže: Proč pomoc Západu třetímu světu selhává?* (Praha: Academia).

English.gov.cn (2011). *China's Foreign Aid (2011)* (http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/09/09/content_281474986284620.htm, 20. 3. 2018).

English.gov.cn (2014). *China's Foreign Aid (2014)* (http://english.gov.cn/archive/white_paper/2014/08/23/content_281474982986592.htm, 8. 4. 2018).

European Union (nedatováno). *Countries* (https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en, 14. 3. 2018).

Esteva, G. (1992). Development. In: Sachs, W. (ed.), *The Development Dictionary* (USA: Zed Books).

FOCAC (2018). *China hailed for Ethiopia help*. 15. 3. 2018 (<http://www.focac.org/eng/zxxx/t1542490.htm>, 8. 4. 2018).

Fuchs, A. (2017). BRICS and Foreign Aid. *Aid Data*, 10/2017, s. 1–45.

Gilmartin, M. – Berg, L. D. (2007). Commentary: Locating postcolonialism. *Area*, 39.1, s. 120–124.

Gu, J. – Humphrey, J. – Messner, D. (2007). *Global Governance and Developing Countries: The Implications of the Rise of China* (Bonn: German Development Institute).

Harmer, A. – Cotterrell L. (2005). Diversity in donorship: The changing landscape of official humanitarian aid. *Humanitarian Policy Group*, No. 20, s. 1–46.

Heard, A. H. (2012). China, Global Governance and the Future of Cuba. *Journal of Current Chinese Affairs*, Vol. 41, No. 1., s. 155–179.

Heger, L (2017). Princip jedné Číny a politika jedné Číny nejsou zdaleka totéž. *Euro*. 25. 6. 2017 (<https://www.euro.cz/politika/princip-jedne-ciny-a-politika-jedne-ciny-nejsou-zdaleka-totez-1355120>, 30. 3. 2018).

Horký, O. (2010). *Česká rozvojová spolupráce: Diskurzy, praktiky, rozpory* (Praha: SLON).

International Rivers (nedatováno). *Chinese Dams in Africa* (<https://www.internationalrivers.org/campaigns/chinese-dams-in-africa>, 8. 4. 2018).

Kharas, H. (2006). The New Reality of Aid. *Brookings Institution*. 1 8. 2007, s. 1–16.

Khokhar, T. (2017). Where does Chinese development finance go? *The World Bank*. 18. 10. 2017 (<http://blogs.worldbank.org/opendata/energy/where-does-chinese-development-finance-go>, 7. 4. 2018).

Kothari, U. (2005). *A Radical History of Development Studies* (London: Zed Books).

Kragelund, P. (2008). The Return of Non-DAC Donors to Africa: New Prospects for African Development? *Development Policy Review*. Vol. 26, No. 5, s. 555–584.

Kragelund, P. (2010). The Potential Role of Non-Traditional Donors' Aid in Africa. *ICTSD*, No. 11, s. 1–33.

Kragelund P. (2011). Back to BASICs? The Rejuvenation of Non-Traditional Donors Development Cooperation with Africa. *Development and Change*, Vol. 42, No. 2, s. 585–607.

Ku, J. H. – Thompson, D. – Wertz, D. (2011). *Northeast Asia in Afghanistan: Whose Silk Road?* (USA: U.S.-Korea Institute at SAIS).

- Kudláčová, L. (2014). Čína. In: Piknerová, L. – Šanc, D. a kol, *Nové Mocnosti Globálního Jihu: Čína, Indie, Brazílie, Jihoafrická republika a Indonésie v mezinárodním systému* (Praha: Dokořán), s. 51–74.
- Lengauer, S. (2011). China's foreign aid policy: Motive and method. *Centre for East-West Cultural and Economic Studies*, Vol. 9, No. 2, s. 35–81.
- Lo, K. (2017). How China's biggest debtors may struggle to pay off their loans. *South China Morning Post*. 12. 10. 2017 (<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2115011/how-chinas-biggest-creditors-may-struggle-pay-their>, 10. 4. 2018).
- Lum, T. (2008). Comparing Global Influence: China's and U. S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World. *Congressional Research Service*. 15. 8. 2008, s. 1–168.
- Manning, R. (2006). Will 'Emerging Donors' Change the Face of International Co-operation? *Development Policy Review*, Vol. 24, No. 4, s. 371–385.
- Manyin, M. E. – Nikitin, M. B. D. (2014). Foreign Assistance to North Korea. *Congressional Research Service*, 2. 4. 2014, s. 1–21.
- Manyok, P. (2016). Oil and Darfur's Blood: China's Thirst for Sudan's Oil. *Journal of Political Sciences & Public Affairs* (<https://www.omicsonline.org/open-access/oil-and-darfurs-blood-chinas-thirst-for-sudans-oil-2332-0761-1000189.php?aid=69390>, 1. 4. 2018).
- Mawdsley, E. (2012a). *From Recipients to Donors: Emerging Powers and the Changing Development Landscape* (London: Zed Books).
- Mawdsley, E. (2012b). The changing geographies of foreign aid and development cooperation: contributions from gift theory. *Institute of British Geographers*, Vol. 37, No. 2, s. 256–272.

Ministerstvo zahraničních věcí (2017). *Litva – ekonomický přehled za 8/2017* (https://www.mzv.cz/public/2b/11/b8/2556243_1788818_Ekonomika_082017.pdf, 13. 3. 2018).

Mooney, T. (2017). China pumps \$600 million into deep-sea Angola port. *JOC*. 25. 1. 2017 (https://www.joc.com/international-trade-news/infrastructure-news/africa-infrastructure-news/china-pumps-600-million-deep-sea-angola-port_20170125.html, 10. 4. 2018).

Murphy, T. (2017). Find Out Some (But Not All) The Secrets Of China's Foreign Aid. *National Public Radio*. 31. 10. 2017 (<https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2017/10/31/560278615/find-out-some-but-not-all-the-secrets-of-chinas-foreign-aid>, 7. 4. 2018).

Naím, M. (2009). Rogue Aid. *Foreign Policy*. 15. 10. 2009 (<http://foreignpolicy.com/2009/10/15/rogue-aid/>, 14. 3. 2018).

New Development Bank (nedatováno). *About Us* (<https://www.ndb.int/about-us/essence/history/>, 31. 3 -2018).

Niquet, V. (2006). China and Central Asia. *China Perspectives*, 1. 11. 2006, s. 1–13.

O'Neill (2001). Building Better Global Economic BRICs. *Goldman Sachs Global Economics*, Paper No. 66, s. 1–16.

OECD (nedatováno). *List of OECD Member countries – Ratification of the Convention on the OECD* (<http://www.oecd.org/about/membersandpartners/list-oecd-member-countries.htm>, 14. 3. 2018).

OECD (1996). *Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation* (<http://www.oecd.org/dac/2508761.pdf>, 25. 2. 2018).

OECD (2018). *China, People's Republic of* (<https://data.oecd.org/china-people-s-republic-of.htm>, 25. 3. 2018).

OECD iLIBRARY (nedatováno). *Other official flows (OOF)* (http://www.oecd-ilibrary.org/development/other-official-flows-oof/indicator/english_6afef3df-en, 21. 3. 2018).

Olander, E. – Van Staden, C. – Parks, B. (2017). China is Challenging the West's Dominance in Foreign Aid. *China File*. 14. 11. 2017 (<http://www.chinafile.com/library/china-africa-project/china-challenging-west-dominance-foreign-aid>, 7. 4. 2018).

Ordieres, S. F. (2012). *Côte d'Ivoire The China shift: from loans to business* (Côte d'Ivoire: Haddock Media International).

OSN (nedatováno). *Rozvojové cíle tisíciletí* (<http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/>, 13. 3. 2018).

Piknerová, L. – Doljaková, A. (2014). Emancipace nových mocností po konci studené války. In: Piknerová, L. – Šanc, D. a kol, *Nové Mocnosti Globálního Jihu: Čína, Indie, Brazílie, Jihoafrická republika a Indonésie v mezinárodním systému* (Praha: Dokořán), s. 15–36.

Piknerová, L. (2012). Čínsko-afričké vztahy – od Washingtonského k Pekingskému konsenzu. *Politologický časopis*, 3/2012, s. 234–259.

Piknerová, L. (2014). Jihoafrická republika: Nový donor. *Mezinárodní vztahy* 1/2014, s. 59–82.

Ramo, J. C. (2004). *The Beijing Consensus* (London: Foreign Policy Centre).

Robledo, C. (2015). New donors, same old practices? South-South Cooperation of Latin American emerging donors. *Bandung: Journal of the Global South*. 5. 2.

2015 (<https://bandungjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40728-014-0008-0>, 15. 3. 2018).

Seers, D. (1969). *The Meaning of Development* (London: Institute of Development Studies).

Segal G. (1999): Does China Matter? *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/1999-09-01/does-china-matter>, 18. 3. 2018).

Sheives, K. (2006). China Turns West: Beijing's Contemporary Strategy Towards Central Asia. *Pacific Affairs*, Vol. 79, No. 2, s. 205–224.

Sidaway, J. (2008). Post-Development. In: Deasi, V. – Potter, R. (eds.), *The Companion to Development Studies* (London: Zed Books), s. 227–234.

Smith, K. (2011). Non-DAC Donors and Humanitarian Aid: Shifting Structures, Changing trends. *Global Humanitarian assistance*, s. 1–25.

South China Morning Post (nedatováno). *China's super link to Gwadar Port* (<http://multimedia.scmp.com/news/china/article/One-Belt-One-Road/pakistan.html>, 10. 4. 2018).

South China Morning Post (2017). *Ivory Coast formally opens huge China-funded dam*. 3. 11. 2017 (<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2118226/ivory-coast-formally-opens-huge-china-funded-dam>, 9. 4. 2018).

Stojanov, R. a kol. (2008). Rozvojová spolupráce. *Rozvojovka* (<http://www.rozvojovka.cz/rozvojova-spoluprace>, 20. 2. 2018).

Stronski, P. – Ng, N. (2018). Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic. *Carnegie Endowment for International Peace*. 28. 2. 2018

(<http://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>, 10. 4. 2018).

Tarrosy, I. – Vörös, Z. (2018). China and Ethiopia, Part 1: The Light Railway System. *The Diplomat*. 13. 2. 2018 (<https://thediplomat.com/2018/02/china-and-ethiopia-part-1-the-light-railway-system/>, 8. 4. 2018).

Taylor, A. (2017). China treats its foreign aid like a state secret. Nex research aids to reveal it. *The Washington Post*. 11. 10. 2017 (https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/10/11/china-treats-its-foreign-aid-like-a-state-secret-new-research-aims-to-reveal-it/?utm_term=.f1fe0dfc571a, 7. 4. 2018).

The Group of 77 (nedatováno). *About the Group of 77* (<http://www.g77.org/doc/index.html>, 31. 3. 2017).

The Guardian (2015). *China to unveil \$46bn investment in Pakistan during visit by Xi Jinping*. 20. 4. 2015 (<https://www.theguardian.com/world/2015/apr/20/china-to-unveil-46bn-investment-in-pakistan-during-visit-by-xi-jingping>, 10. 4. 2018).

The Non Aligned Movement (nedatováno). *Member States and Other Participants* (<http://namiran.org/background-members/>, 31. 3. 2018).

The Telegraph (2017). *Death of the Nile: Egypt fears Ethiopian dam will cut into its water supply*. 2. 10. 2017 (<https://www.telegraph.co.uk/news/2017/10/02/death-nile-egypt-fearsethiopian-dam-will-cut-water-supply/>, 8. 4. 2018).

UNOSSC (nedatováno). *Pérez-Guerrero Trust Fund (PGTF)* (<https://www.unsouthsouth.org/partner-with-us/pgtf/>, 31. 3. 2018).

Voss, M. (2018). Cuba past and future: The Special Period. *CGTN*. 18. 4. 2017 (https://news.cgtn.com/news/35636a4d356b7a6333566d54/share_p.html, 23. 4. 2018).

Wolf, Ch. – Wang, X. – Warner, E. (2013). *China's Foreign Aid and Government-Sponsored Investment Activities* (Washington: RAND Office).

Woods, N. (2008). Whose aid? Whose influence? China, emerging donors and the silent revolution in development assistance. *International Affairs*, Vol. 84, No. 6, s. 1205–1221.

World Bank (2016). *GDP per capita (current US\$)* (<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, 9. 4. 2018).

Zhang, J. (2016). Chinese foreign assistance, explained. *Brookings*. 19. 7. 2016 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2016/07/19/chinese-foreign-assistance-explained/>, 7. 4. 2018).

RESUMÉ

The main objective of this thesis is to study involvement of the People's Republic of China as a new donor to the development cooperation system. The aim of my thesis was to confirm or disprove whether the character of Chinese development assistance matches the nature of the development assistance of new donors. My work is divided into three major parts.

The first chapter presents the theoretical framework of the whole work and the concepts of a new donor and various alternatives to this name are discussed there. Major part of authors does not use one term for this category of states because it is very difficult to give these states a name that would match the reality. We mostly come across the concepts of new donors, re-emerging donors or non-DAC donors. However, the problem is, as already mentioned, that some countries have previously established development cooperation with other countries and therefore the concept of new donors is not accurate. We have similar problems with almost all of these countries' names. In this chapter, new donors are also divided into several categories by Peter Kragelund (2008) and Homi Kharas (2006). Last but not least, it describes how new donors are involved in development cooperation.

The next chapter is focused on an example of establishment of the development cooperation of the People's Republic of China. First, the establishment and development of Chinese development cooperation since the 1990s is described, explaining the institutional set-up, how these institutions were created and how they helped to establish development cooperation. In addition, along with the Beijing Consensus, South-South cooperation is also defined, in order to better understand why China provides development finance and what criteria are significant for its provision. Although Beijing participate in many international organizations, only those that cooperate on a South-South basis are relevant in my work. The next part of this chapter focuses on the

motives for China's development cooperation, for what reasons it is provided in general, and what advantages it brings to China as an actor in international environment.

Finally, the third chapter is focused on specific cases of the largest recipient states. This chapter is further divided into the largest recipients of net official development assistance (ODA), which are Cuba, Côte d'Ivoire and Ethiopia and also the largest beneficiaries of other official flows (OOF), which are Russia, Pakistan and Angola. By using these examples, it is demonstrated how China establish following up development cooperation and what projects they predominantly fund.

In the conclusion, I answered the research questions and reached the goal. We can, no doubt, call China a new donor. All characteristics of new donors coincide with the development assistance of Beijing's foreign aid. However, as has already been said, China goes its own way, and rather it seems to be creating its own rules.

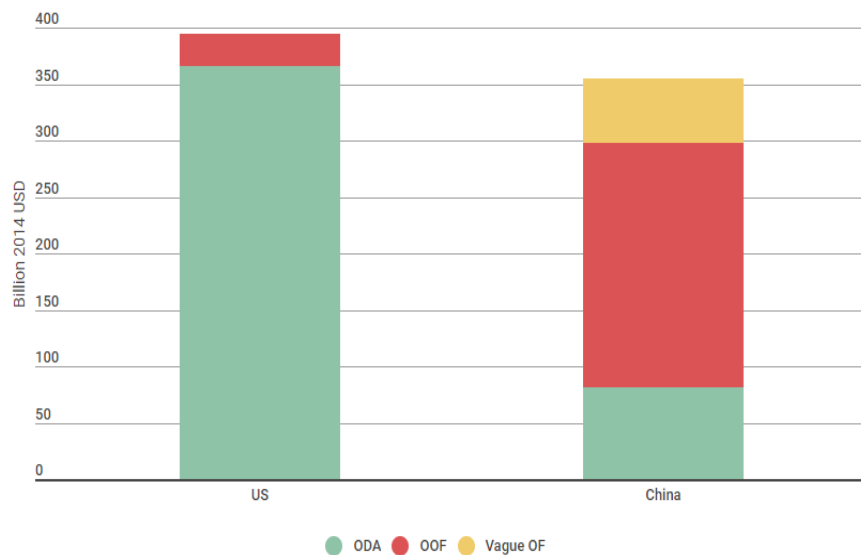
PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dělení dárců do kategorií dle Kragelunda

Kategorie podle Petera Kragelunda	Státy patřící do kategorií
1. kategorie - státy, které jsou členy OECD (mimo výbor DAC) a jsou členy EU	Estonsko, Lotyšsko
2. kategorie – státy, které jsou členové OECD (mimo výbor DAC) a nejsou členy EU	Turecko, Mexiko, Chile, Izrael
3. kategorie – státy, které nejsou členy OECD, ale jsou členy EU	Kypr, Bulharsko, Rumunsko, Malta, Chorvatsko, Litva
4. kategorie – státy, které nejsou členy OECD a nejsou členy EU	Země OPEC: Venezuela, Kuvajt, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a další Ostatní donoři: Čína, Indie, Tchaj-wan, Thajsko, Rusko, Jihoafrická republika a další

Dokument od Kragelunda byl zpracován v roce 2008, tím pádem jsou kategorie sice zachovány, nicméně jsou vysvětleny na aktualizované verzi států, zdroj (kategorie): Kragelund 2008, zdroj (státy): OECD nedatováno, European Union nedatováno.

Příloha č. 2. – Porovnání čínské rozvojové spolupráce s rozvojovou spoluprací USA

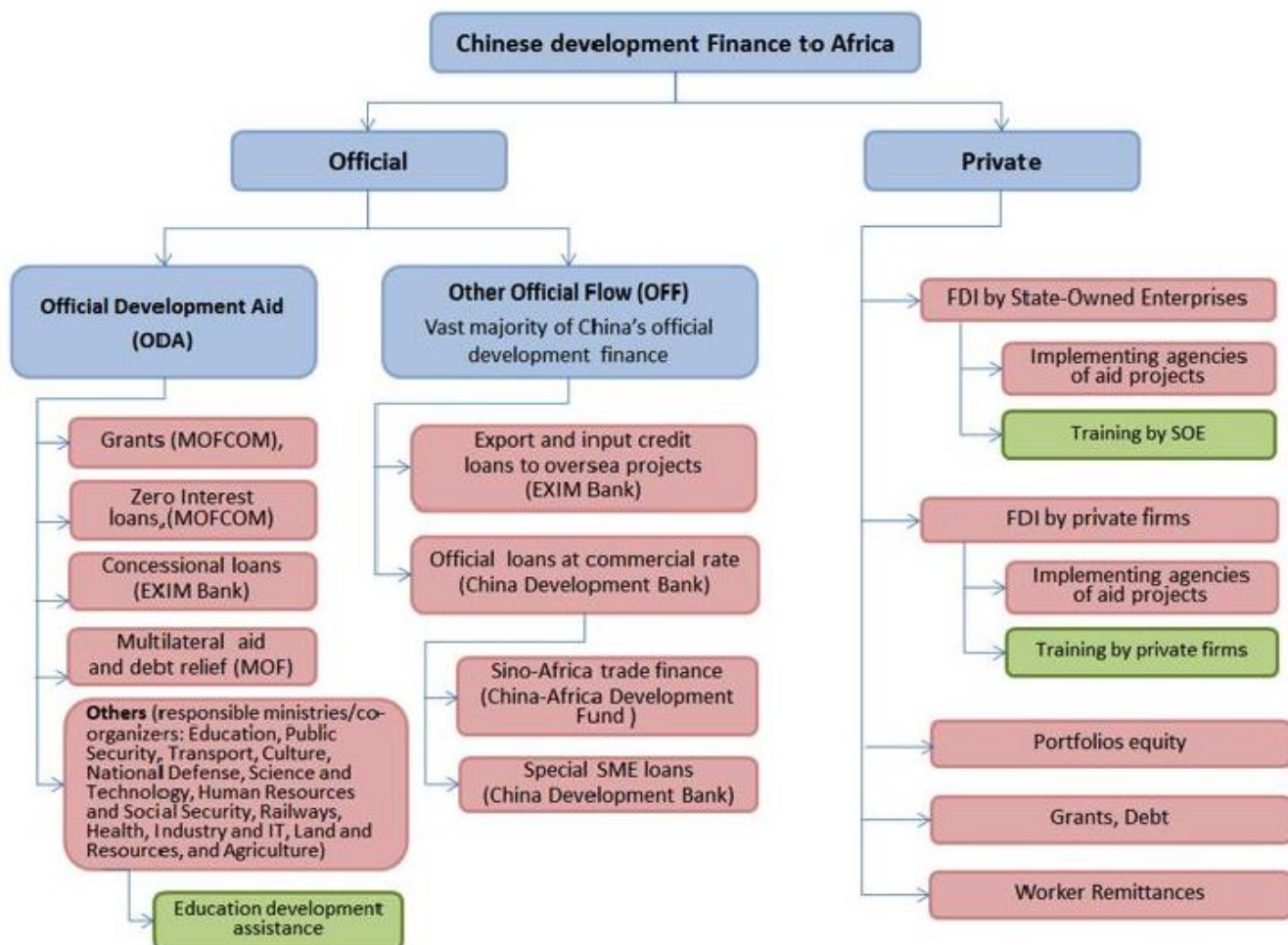
Total Official Finance: Between 2000-2014, Chinese official finance was at \$354.3 billion. During the same period, US official finance was at \$394.6 billion.

Development Aid: US ODA dwarfs Chinese ODA.

Other Flows: Less concessional and more commercially oriented projects make up the bulk of the China's global official finance portfolio.

Zdroj: AidData (nedatováno)

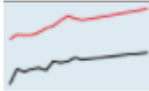

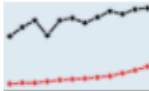

Příloha č. 3 – Přehledný souhrn čínského zapojení do rozvojové spolupráce

Zdroj: Bashir, S. (nedatováno).

Příloha č. 4 – Ukázka netransparentnosti dat ČLR

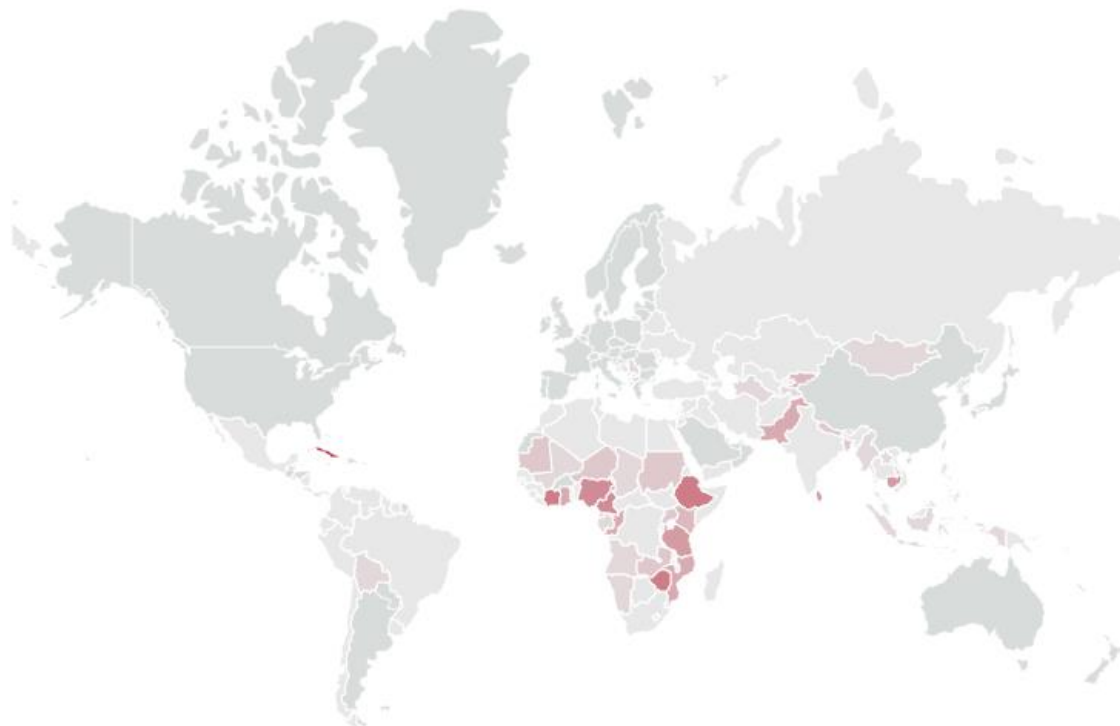
Country profile of China, People's Republic of

🌾 Agriculture	Latest	Trend	Ranking
<p>🔗 Crop production</p> <p>INDICATOR</p>	<p>5.64</p> <p>Tonnes/hectare</p>		
<p>🔗 Meat consumption</p> <p>INDICATOR</p>	<p>4.7</p> <p>Kilograms/capita</p>		
<p>› Find all indicators on Agriculture</p>			
🏠 Development	Latest	Trend	Ranking
<p>🔗 Distribution of net ODA</p> <p>INDICATOR</p>			
<p>› Find all indicators on Development</p>			
📈 Economy	Latest	Trend	Ranking
<p>🔗 Composite leading indicator (CLI)</p> <p>INDICATOR</p>	<p>99.34</p> <p>Long-term average = 100</p>		
<p>🔗 FDI stocks</p> <p>INDICATOR</p>	<p>12.0</p> <p>% of GDP</p>		

Zdroj: OECD (2018).

Příloha č. 5 – Recipientské země ODA

Top 10 Recipients of Chinese ODA:

- Cuba (\$6.7 billion)
- Cote d'Ivoire (\$4.0 billion)
- Ethiopia (\$3.7 billion)
- Zimbabwe (\$3.6 billion)
- Cameroon (\$3.4 billion)
- Nigeria (\$3.1 billion)
- Tanzania (\$3.0 billion)
- Cambodia (\$3.0 billion)
- Sri Lanka (\$2.8 billion)
- Ghana (\$2.5 billion)

Zdroj: AidData (nedatováno).

Příloha č. 6 – Recipientské země OOF

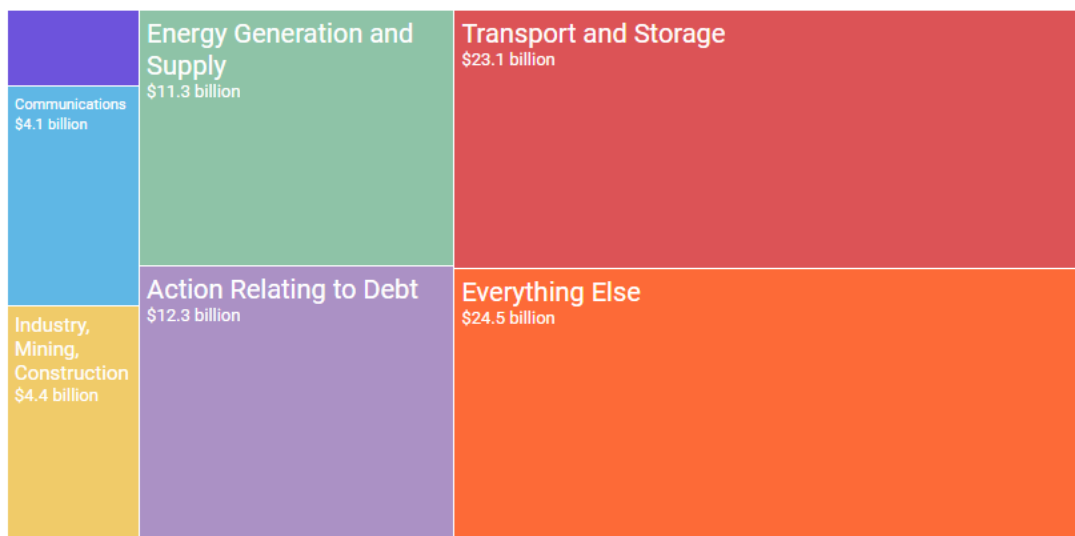

Top 10 Recipients of Chinese OOF:

Russia (\$36.6 billion)
Pakistan (\$16.3 billion)
Angola (\$13.4 billion)
Laos (\$11.0 billion)
Venezuela (\$10.8 billion)
Turkmenistan (\$10.1 billion)
Ecuador (\$9.7 billion)
Brazil (\$8.5 billion)
Sri Lanka (\$8.2 billion)
Kazakstan (\$6.7 billion)

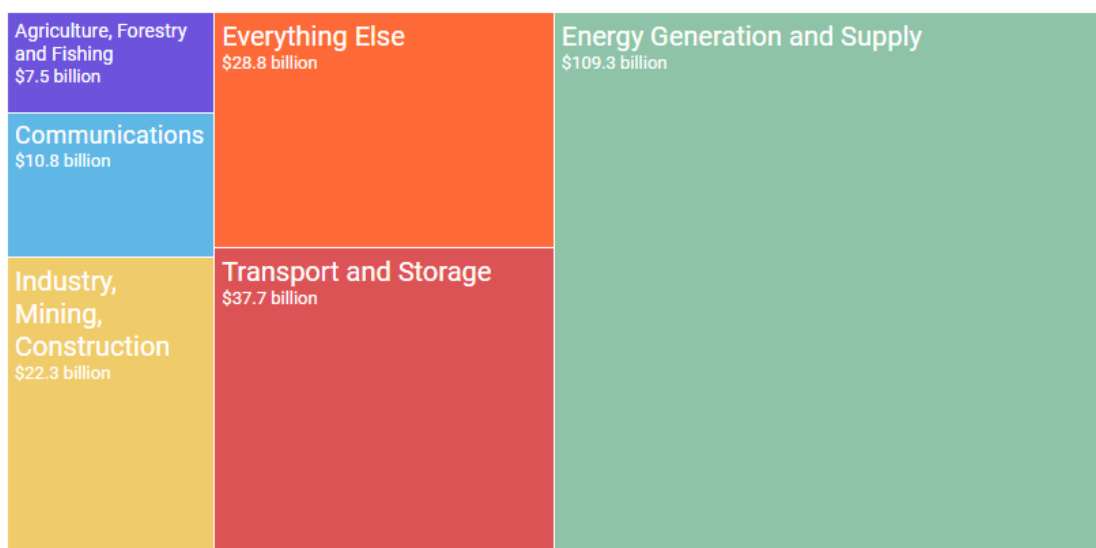
Zdroj: AidData (nedatováno).

Příloha č. 7 – Rozdělení financování ODA

Zdroj: AidData (nedatováno).

Příloha č. 8 – Rozdělení financování OOF

Zdroj: AidData (nedatováno).